

**Commentariorvm, Ac Dispvtationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Dispvt. LXVIII. An præscientia Dei tollat arbitrij nostri. libertatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](#)

tiarum duplex esse genus: quoddam est eorum, que
sunt in materia necessaria, & vniuersales afflu-
munt propositiones: & in his ita necessaria est con-
nexio consequentis cum antecedenti, ut repugnet
ex natura rei dari antecedens verum, & consequens
falsum: assimilat enim propositiones ex natura rei
necessarias, & indicat consequentia ex necessitate
naturæ sequi consequens ex illis vero cum con-
sequenta est ex antecedenti singulari, nec reduci
potest ad vniuersales propositiones, tantum indi-
cat re ipsa consequens sequi ex illo antecedenti
tanquam ex causa, etiam si posset non sequi: & ut
haec sit bona consequentia, satis est, si reuera con-
sequens ex antecedenti sequatur, etiam si posset
non sequi. Axioma vero illud, *In bona consequentia*
non potest antecedens esse verum, & consequens falsum; in-
telligitur cum agitur de forma syllogistica, vel alia
forma argumentandi, que debet dispositione constare, ut ea seruata in quauis materia nūquā sit
antecedens verum, & consequens falsum. Haec vero
conditionalis de futuro singulari non est forma
aliqua consequentie secundum definitionem terminorum, que seruari possit in varijs materijs: sed
ex ea causa singulari solum colligit sequiturum tal-
lem effectum: tunc ergo erit bona consequentia,
quando reuera colligit, quod sequiturum est:
quando vero non est id sequiturum, non erit bona.
Addit etiam quod tunc aliqua esset variatio in
causa singulari, hoc est, in cognitione, qua præuen-
tur arbitrium, si non responderet: quia si arbitri-
um non responderet, non esset coniuncta cogni-
tio: quia variatio est in potestate nostræ: vt p. 89.
cap. 6. & 7. latius dicitur: quare non seruaretur
eadem omnino forma: quia non esset eadem om-
nino cogitatio, hoc est, cum omnibus circumstan-
tias, ut manifestum est, quo circa etiam in singula-
ri consequentia possemus dicere esse determina-
tam formam, qua seruata, nunquam potest esse an-
tecedens verum, & consequens falsum.

Rogabit vero aliquis, quenam fuerit conexio
in illa propositione, quam Elias dixit ad Ios
Regem Israel, Si percussis quinque aut sexies sine se-
pitis, percussis Syriam rique ad consummationem. Re-
pondeo tamen esse connexionem ex promulgatione,
& verbo Dei, qui Prophetæ reuelauit Regem Ios
perculatum ad consummationem Syriam, si ipse
iaculo terræ sexies, aut septies percussisset: & ideo
vera fuisse propositionem illam, non ex alia con-
nexione reali causa cum eff. dñi.

Ad tertium
argumen-
tum.

Scientia con-
ditionalium
est simplicis
intelligencie,
non visionis.

Circa tertium Theologi nostri temporis ve-
hementer laborant, ut assignt hanc scientiam fu-
torum sub conditione, sub aliquo membro vul-
garis illius divisionis scientia Dei, simplicis nem-
pe intelligentiae, vel visionis. Ego quidem non
constitutem sub scientia visionis, sed simplicis in-
telligentiae: nam visionis scientia videtur esse, qua
visioni corporali assimilatur: quia nimis ad rem
ipsam existet terminus: quod vero sub condi-
tione futurum est, non est huiusmodi: quare potius
videtur esse simplex quædam intelligentia ho-
rum futurorum sub conditione. Vel si placet do-
ctrinæ, & claritas: gratia tertium membrum con-
stituere, quid obest? Quod enim antiqui Scholasti-
ci, qui haec nus scriperunt, tanquam memine-
runt simplicis scientia visionis, & simplicis intelligen-
tiae, parum interest: tum quia illi de hac scien-
tia sub conditione nihil omnino disputatione fac-
tum meminerunt: tum etiam quia illi non dixerunt,

ARTIC. XIII.

omnem scientiam Dei in duo illa membra solum
diuidendam esse, sed cum de scientia possibilium
agebant, appellarunt eam simplicis intelligentiae,
dum vero de scientia futurorum, vocarunt eam
visionis ob rationem dictam: quid igitur si nos
aliam ponamus, cuius ipsi mentionem non fece-
runt, neque negarunt. Dēnum differio haec voca-
cum est, & nos rerum: atque in hac re varie loqui,
non multum referit: ergo non est multum de illa
curandum.

Ad illud, quod adducatur ex Matth, ad pro-
bandum scientiam hanc in Deo esse coniuncturam
solum, iam satis diximus cap. 2. confitit igitur, ve-
ram esse scientiam, que scientiam horum futu-
rorum sub conditione Deo tribuit: quanta vero
vilitatis nobis futura sit, in cursu præcipue ma-
teriarum de prædefinitione, & gratia patet. Fato-
rum quidem interdum plures Theologos hac abuti-
doctrina, dum multarum difficultatum nodos ea
putant dissolvi, cum tamen ad eorum solutionem
nihil omnino conferat: quare ea moderatione in
solutione difficultatum à nobis usurpanda est, ut
non potius effugium excogitatum, quam vera, &
nativa difficultatis explicatio esse videatur.

DISPUTATIO LXVIII.

An præscientia Dei tollat arbitrij nostri
libertatem?

Catholica doctrina contra Hereticos exponitur, cap. 1:
Irus. argumentum VVilessi contra nostram libertatem,
cui Catholici vaierespndent, cap. 2.
Dua alia eiusdem argumenti solutiones, cap. 3.
Vera solutio argumenti VVilessi, cap. 4.
Posterior argumentum VVilessi contra eandem libe-
ratem, cap. 5.
Ideo rem futuram à Deo certo cognoscere: quia futura est, non
contra cap. 6.
Cerularia totius disputationis, cap. 7.

CAPUT I.

Catholica doctrina contra Hereticos exponitur.

Cum non solum in hoc loco, sed etiam infra
tractatu de prædestinatione, de libertate no-
sti arbitrij futura sit disputatio; operæ prium
dui in hoc cap. breueri enumerare errores, qui
de hac re fuerunt, arque Catholicam doctrinam
paucis exponere, & confirmare: longius enim
contra hereticos nostram libertatem offendere,
superuacaneum erit: tum quia res non issima est, &
Baebaris etiam satis peruvulgata; tum quia grates
aliqui ancortes luculentier faris ex Scriptura, & Pa-
tribus hanc veritatem demonstrarunt. Tho. VValden
tom. 1. lib. 1. art. 1. c. 21. & sequent. Alphonſus de Castro
contra heres verbo, Fatum: Roffensis ar. 36. contra Lu-
therum, Ruardus, Tapp. ar. 7. Domin. Sot. li. 1. dena-
tura & gratia, c. 15. Verga lib. 2. supra Concilium Trid.
c. 11. & sequentibus: Franciscus Feuard. in annotationi-
bus ad Irenæum, lib. 4. cap. 71. Cum vero de libe-
rte est nobis controvèrsia, intelligenda est de libe-
rte, quam appellant contradictionis, seu contra-
rietatis, non de libertate à coactione, dicitur au-
tem libertas contradictionis, qua potest voluntas
nostra velle aliquid, & non velle: contrarietas
vero, qua potest velle hoc, & oppositum: liberum
autem à coactione idem est, quod sponte factum,
estque

estque à principio in Christo appetitus, & in brat-
is etiam reperitur. Can hereticis igitur dissensio
non est de libertate à coa**ct**ione: omnes enim in fratre,
nostram voluntatem hoc modo libere opera-
rige non nulli de libertate contradictionis, &c.
tristaricatis alter, quam Catholicis sentiunt, è medio
videlicet tollentes libertatem arbitrii, tandem si non
eodem modo hunc eundem errorem defendant.

Fuerunt autem in primis Stoici in ea sententia, valet ererent, omnia fato euenire: ac proinde nihil liberum, sed omnia necessario fieri: hunc errorem ipsi tribuit Aug. lib. 5. de ciuit. Dei. cap. 8. sed vtrum necessitas hac in eorum sententia octum habeat ex ipsam natura voluntatis, an ex aliquo extrinseco principio, non explicat Augst. Carmina tamen Cleantius Stoici apud Senecam lib. 18. epist. quae refertibidem Aug. indicare videntur necessitatem hoc pronenire ex principio extrinseco, quod fatum appellabunt, sive esset stellarum concursum, aut series casuarum omnium, sive beneficium Louis:ea vero sunt.

Duc me, summe Pater alti dominator Olympi,
Quicunquaque levante nullus.

*Quocunque placuerit: nulla parendi mora est.
Adsum impiger: fac nolle, comitabor gemens,
Malusque patiar facere quod licuit homini.*

*Malusque patiar, facere quod licuit bono:
Dicunt volentem fatigare nolentam ex alibi.*

Dicunt valentem fata, nolentem trahunt.

CAT. I. 365

hominis liberam esse ad externas operationes, id que experimento compumperimus; sed circa internos affectus nullam profusa incesse voluntati naturali libertatem: quod nullus postea affl. etiam amoris, aut odii moderari: addit tamen haec verba ex Melanchthon: *Si ad prædestinationem quia referunt humanam voluntatem, nec in externis, nec in interioribus ulla est libertas.* Similia verba ex Lutherio recitat. Roffensis ar. illo 36. Fallit hos miseros homines rerum humanarum inconstitiam, seu, ut vocant, contingit: etsi homini flos studiorum merguntur in res ipsas: operaque rerum, ne aliquando eleuant in conspectum Dei. Vi res supra res in Deo cognoscant: nobis enim ad insinuā spectantibus res apparet arbitrarie, & fortuitae, sed ad superna spectantibus omnia sunt necessaria. Sunt alij, qui docent nostram libertatem prædestinatione Dei impediunt, quos disp. 99. cap. i. referimus.

Quocirca in praesenti disput. contra haereticos non solum nobis defendenda est libertas absolu-
ta, orta ex ipsam natura voluntatis, verum etiam demonstrare debemus, nullam ex praescientia Dei sequi necessitatem, quæ libertatem eius ad vitramque partem impedit: haeretis enim est, quois modo negare in nobis libertatem in operationibus deliberatis. Ceterum cum haeretici contendant, hanc extinxerit necessitatem, quæ libertatem nostram omnino tollat, ex duplice capite pro-
veniente, ex praescientia videlicet, & voluntate Dei, vigilatim de viro que differendum est: est enim cuiusque peculiaris difficultas, nec eodem modo si soluenda; vt aliqui Theologii falso existimarentur: de præscientia Dei in hac disp. agendum est, de vo-
luntate vero ipsius disp. 99. Sed antequam ad pri-
nam veniamus, statuamus siemnum fundamen-
tum Catholicæ veritatis contra omnes haereticos, quos haec memora tuiimus, quo tota no-
stra disputatio, & doctrina spectare debet: illud
igitur est liberum hominis arbitrium in omnibus
operationibus suis tam internis, quam externis
liberatis ita liberis in vnam partem moueri, ve
n contrariam possit: quæ libertas non solum in-
vata est nostra voluntati, sed etiam à nullo aliquo
extinxero agente luditur: adderem ego, imo nec
edi potest.

In nobis autem esse hanc libertatem omnino-
fam, probant latissime Doctores initio capituli
legati, ex Scriptura, Concilijs, & Patribus: ad
nos liberum electorem remitto: nobis autem sus-
ciat definitio Co*cilij Trid. sessione 6. can. 4.* &
vbi Patres declarant, in nobis etiam post peccata
vere non esse liberum arbitrium; ac proinde
nostram iustificationem nos ita cooperari, ut
sentire possimus, & in nostra esse potestate vias
ostras malas facere: eadem libertas a structuram
sessione cap. 5. quare non solum de fide est,
restituta absoluta nostrum arbitrium non oper-
atis etiam nulla tali necessitate ad operandum
facto adigi, ut eius libertas laetetur & vere non
in eius potestate in vnam, aut aliam partem in-
nati. Quare *thom. VVald. tom. 1. art. 1. cap. 28. &c*
Vvaldeus.
ced. dixit, non tantum etiorem esse, concedere
necessitatem absolutam in operibus arbitrij,
et etiam concedere respectuum, quæ tollat arbit-
rij libertatem: appellauit autem respectuum, quæ
conuenierit ex aliqua extrinseca causa antecedente:
solutam vero, quæ esset ex natura inclinatione
aut voluntatis. Addidi vero, non solum non le-
liberatem nostram aliquo extrinseco, vel ali-

Secunda refert Clemens Roman. libr. 2. recognit. in eodem errore fuisse Simonem Magum, &c. ut auctor est Aug. lib. de hereticis ad Quod uult Deum, cap. 35. Bardefanus etiam conuersationes hominum facto adscribatur: arbitrij quoque libertatem ad peccandum abstinet Manicheus, ut est apud Hieronym. in proemio aduersus Pelagianos, Chrysost. homil. 45. in Ioan. & Augustinum in lib. illo de hereticis, cap. 6. & liber. contra Fortunatum Manicheum, post med. dicebant enim Manichei voluntatem nostram a contraria natura cogi ad peccandum; nempe ad appetitum membrorum, quem malam mente appellabant. Dicitur etiam quod in Manicheis uoluntate.

membrorum, quem malam mentem appellabant.
Deinde Iohannes Wicleffus satis manifeſte docuit, omnia, quæ eueniunt, etiam quæ per liberum arbitrium tam hominum, quam Angelorum sunt, ³absoluta necessitate euenire. Hic eius error inter alios refluxit in Concilio Constantiensi actione ultima illius etiam monachorum.

Walton, *Historia ecclesiastica etiam meminit Thom. VValdens. tom. 1.*
lib. 1. art. 1.6.21. cum vero docet, necessitate absolu-
ta arbitrium operari, plane indicat, necessitatem
hanc non ab aliquo extrinseco fato, sed ab ipsa na-
tione facultate arbitrij prouenire, imo vero, & Deū
ipsum hac absoluta necessitate operari afferbar,
vt scribit idem Waldens. c. 21. solum autem ipsis
concedebat libertatem à coactione, quod sponte
ab intero principio operarentur, libertatem con-
tradictionis, & contrariaetatis omnino negans, ad-
dit nihilominus ex alio capite non manere in ho-
mine libertatem, nempe ex Dei praescientia, de
qua modo suscipitur di puratio, ut referri idem au-
tor cap. illo 22. & 25. Quod si alia non esset in ho-
mine necessitas, quam ex scientia Dei, non videre
tur absoluta necessitas, sed ex suppositione alicuius
extrinsecus Iohannes Wiccleffus absolutam quo-
que necessitatem esse dicebat.

lumini vero fecuti sunt aliquibus abhinc annis Lutherus, Philippus Melanthon, Calinus, & alij huius temporis Haeretici, sed necessestam abolitam ab innata voluntatis facultate prouenientem, non tam aperte in omnibus docuerunt, Ricar. ar. 7. multa ad verbum ex Melanthonem refert, quibus asperit, confidat rata ex se naturam Ysquez in part. Tercio.

qua suppositione; sed neque posse laedi: si enim aliqua suppositione laederetur, id esset, vel scientia Dei, vel voluntate illius: de scientia in hac disp. id ostendemus: de voluntate vero disp. 99. quamvis, & in hoc aliqua sit ibi cum nostris Theologis futura disceptatio.

C A P V T . II.

Prius argumentum VIleffsi contra nostram libertatem, cui Catholici varie respondent.

Argumentum hareticum

S. Thomas, Wicleffus, Walden.

Armacan.

V Walden.

Prima responso.

Nullius est momentum.

Secunda solutio secundi Thoma.

Caietanus, Explicatio Thomistarum.

E exemplum.

Totius huius controversiae summa in diluenda haereticorum obiectioribus sita est, ex quibus multis alijs prætermis, que opponi solent, duæ sunt in factu omnium, quæ si exacte à nobis fuerint explicatae, non solum carcer hereticorum fallacie facile diluentur; verum etiam Catholica veritas non mediocriter illustrabitur.

Prior oppositio est apud S. Tho. in hoc articulo 13. in 2. argumento, qua videtur Wicleffus, vt auctor est V. Walden. tom. 2. articulo cap. illo 12. circa finem, & est huiusmodi. Deus præscivit, aut prædictit Petrum peccatum: ergo Petrus peccabit, consequentia est bona, antecedens necessarium, ergo consequens, nemppe Petrum peccatum esse, sed, quod est necessarium, non est liberum, quia non potest non esse: ergo non est liberum Petrus peccare. Hoc argumentum adeo efficax dicebat esse V. Walden, vt afficeret Armacanum 20. annos in solutione illius laborasse, & tandem vi eius coactum dixisse, Christum in ea prædictione errare potuisse. Quod si verum esset, ita dixisse Armacanum, affirmare quoque debebat, aut Deum illud futurum non cognouisse iuxta Ciceronis sententiam memoratam disp. 63. c. 1. aut etiam in ea re, & qualibet alia futura cognoscenda decipi potuisse. Verum Thomas V. Walden, vindicat ab hac calumnia Armacanum, cum nihil tale in eius scriptis reperiatur: ideoque imposturam inquit esse manifestam.

Huic argumento Catholici varie respondunt. Quidam dicunt, hanc consequentiam non esse bonam, Deus scit, aut prædictit, Petrum peccatum: ergo Petrus est peccatum: antecedens enim semper est verum: consequens autem potest esse falso: nam postquam Petrus peccaverit, iam amplius non erit vera hæc propositio, Petrus peccabit. Sed hæc solutio nullum habet momentum: nam cum dicimus, Deus scit Petrum peccatum, non intelligimus pro quolibet tempore, sed pro tali: itaque non futurum peccatum Petri huic temporis, & præfensi alteri, & alteri præteritum, sic autem in eadem modum in ea consequentia antecedens semper est verum, ita etiam & consequens.

Sit secunda solutio S. Th. quam adhibet secundo argum. in hoc art. vbi ait antecedens illud, Deus scit, aut prædictit Petrum peccatum, esse quidem absolute necessarium: consequens autem, Petrus peccabit esse necessarium, quatenus subest scientia, aut prædictioni Dei, quæ est in antecedenti, hanc solutionem defendunt Caiet. & Thomista communiter, eamque explicant cum Doctore sancto hoc modo. Quod in antecedenti ponitur verbum aliquod significans animæ operationem, aut voluntaris, aut cogitationis, consequens non est accipendum secundum esse, quod res ipsa in se habet, sed quod habet in anima, quæ omnino diversa sunt, vt si dicatur, *Anima aliquid intelligit*, ergo illud est sine materia, consequentia bona est, si in con-

C A P V T . II.

sequenti res accipitur, prout in anima habet esse per intellectum: & sensus erit: Ergo res in intellectu habet modum sine materia, hoc est, esse intelligibile tribuitur ab intellectu sine materia, & per speciem nimirum omnino spiritualem. Ergo si in consequenti argumentum propositi, consequens illud, Petrus peccabit, hoc modo debet intelligi: Petrus, vt est in conspectu Dei, peccabit; atque hoc pacto ita necessarium est, sicut antecedens: quia omne, quod est, quando est, necesse est esse; id est, si semel supponamus illud esse in cognitione Dei, necesse est in illa esse.

Hac præmissa doctrina respondent ad argum. unum, antecedens illud, Deus scit Petrum peccatum, esse quidem absolute necessarium, consequens autem, Petrus peccabit, non esse absolute necessarium; sed relatum ad antecedens, vt explicatum est. Cum vero dicunt, antecedens esse absolute necessarium, non ita intelligunt, vt oppositum natura sua sit impossibile: sic enim non est necesse, Deum scire Petrum peccatum, vt infra ostendemus: quod si esset necessarium, consequens etiam eodem modo necessarium esse deberet. Intelligent igitur, absolute esse necessarium antecedens, hoc est, fine alio additamento, quia cum dicimus, Deus scit hoc fore, non referimus ad aliud, quam termini significant: at cum dicimus in consequenti, Ergo hoc erit, non est necessarium, si verba ipsa solum attendamus: certum, vt subest scientia Dei, quod subintelligi debet in consequenti, necessarium est. Sic etiam interpretatur mentem S. Th. Ferrarien. 1. contra gentes, Ferrarien. cap. 76. §. Sed tamen aduertendum: quo pacto ipse quoque S. Doctor loquitur eo capite.

Hac solutionem impugnat Græc. Arim. in 1. Henr. folio diff. 38. q. 2. art. 3. in solutione cuiusdam argum. Primo, quia frustula conceditur antecedens illud, Deus scit, Petrus peccatum, esse necessarium, est enim contingens, id autem quarratione verum sit, dicimus infra cap. seq.

Secundo arguit contra illam solutionem, quia regula, quam tradit S. Tho. vera esse nequit: nam quotiesquis intelligit, rem aliquam esse talis, aut talis natura, seu proprietas, & vere sic intelligit, vt est, nec in sua scientia decipi potest, optimè infertur, ergo res illa est talis naturæ non solum in scientia illius, sed secundum se: ille namque dum aliiquid affirmat de re, non de illa, vt est in intellectu, sed secundum se, illud enunciatur: vt ex eo, quod Deus intelligit, vere hominem esse compositum ex materia, & forma, recte infertur, ergo in re ipsa, non solum in intellectu Dei, sic est compositus. Præterea exemplum, quod affertur, non videtur accommodatum, quoniam cum intellectus intellegit rem aliquam, quæ materia constat, non affirmat, nec intelligit, eam esse sine materia, & (videlicet) immaterialem: si enim ita afficeret, intellectus falleretur, sed ex eo, quod intelligatur ab intellectu spirituali, sequitur, rem illâ habere in ipso modum spiritualē, quem de re ipsa tantum prout est in intellectu enunciare possimus. Ergo cum argumentum, quod initio fecimus contra arbitrij libertatem, ex eo, quod Deus de re ipsa secundum se vere cognoscit, & enunciatur, inferat, rem illam ita esse, vt si enunciatur: Fore, ergo Futura est, si enunciatur, Petrus peccabit, ergo Peccatum est; consequens non tantum debet inferri, cum eo additamento, quod Thomista dicebant, scilicet, vt est in scientia Dei, sed etiam sine illo absolute, & secundum se.

Terrio,

Tertio, si consequens illud tantum inferretur cum illo additamente, *Vt subscientia Dei*, cetera inutilis consequentia, & nugatoria repetitio: perinde enim esset, sic colligere, *Deus sic Petrum peccatum ergo Petrus peccabit*: atque dicere, *Ergo Petrus peccabit*, est in scientia Dei, quod idem omnino est cum antecedenti: ne igitur dicamus, hanc fieri reperitionem: dicendum est, consequentia inferri abolute sine vilo additamento, propterea res in seipso futura est. Quibus rationibus aliqui Thomistae pressi fatur, regulam illam non temper obtineat locum: & certe in propria difficultate nullum locum eam habere, rationes predictas non obsecutae videntur ostendere. *Quod si res ipsa futura, quantum secundum se futura est, inferitur in consequenti*; adhuc manet vis argumenti: quia si antecedens est necessarium, consequens etiam eodem modo esse debet.

Caietani de Caietano 11 Caiet. in hoc artic. 13. §. *Quod ad secundum Gregorius*, ut regulam, quam S. Doctor assignauit defensat, asserit intelligandam esse formaliter: hoc est, quando consequens sequitur ex vi antecedenti, ut significat operationem animæ: probat autem, quia haec operationes sunt immenantes: ergo nihil ponunt nos de rebus absolute aliquid affirmare, quod ipsi solum per operationem animæ conueniat: quod distinguuntur, que sola ratione nostra differunt: quod natura aliqua sit inuierialis, &c. hoc autem parum referrit, ut soluanus argumentum propositum: cum enim Wicleffus colligit hoc modo, *Deus nouit Petrum peccatum*: ergo *Petrus peccabit*; non colligit per intellectum tantum conuenire Petro peccatum; sed infert, Petrum ipsa peccatum: id quod vi illius consequentia optime colligitur: ergo non oportet consequenti, *Petrus peccabit*, addere illud, quod Thomistæ contendunt, scilicet, *Vt est in intellectu Dei*.

C A P V T III.
Due aliae eiusdem argumenti solutiones.

Sunt aliae duas solutiones Scholasticorum non insinuati nominis, & in scholis etiam semper vultatae, quibus meo iudicio, non plene satius argumento Wicleffii: ideoque placuit eas referre, & impugnare, ut inde multo faciliore, & verior rem colliganus, Primum ergo respondunt aliqui, antecedens illius consequentia esse quidem necessarium, & consequens similiter; sed consequens necessitate solum consequentia, non consequentis necessarium esse: velut in hac illatione, *Si uirtus, mouetur, est quidem necessarium consequens, mouetur, sed necessitate solum consequentia*; eo quod necessario ex illo antecedenti inferatur: ex ictem, hoc est, ex terminis non est necessarium: quod est esse necessarium necessitate consequentis, sic respondentis argumento Alberti in 1.d. 8.art. 4. ad 1 Bonavent. art. 2. q. 1. in solutione argumentorum, Ricard q. vlt. ad 2. Aegid q. vlt. ad 2. Scot. q. 1. §. Ad primum pro tercia opinione, Gab. q. 1. art. 3. dub. 8.

Verum haec solutio, nisi amplius explicetur, infra est: obiectare enim aliquis optime potest, in

*Responso S. Th. ad ob-
ditionem.*

14
*Maiori ex-
plicatione in-
diget solutio
s. Thom.*

Deinde alij respondunt, in illa consequentia, *Deus sic Petrum peccatum ergo Petrus peccabit*, non est antecedens necessarium, sed contingens: porut enim Deus non potest esse illud, si statuisse Petrum ita præuenire, ut non peccaret, quod sane optime facere potuit: ergo si antecedens contingens est, non sequitur consequens debere esse necessarium.

Ita soluunt argumentum prepositum Bonau. in 1.d. 38. art. 2. q. 2. in corpore, Albert. art. 4. ad 3 Ricard. q. 6. ad 7. Scotus q. 1. §. Ad argumenta quinta questionis, Okam q. 1. scotus. ante solutionem argu. Gab. q. 1. art. 2 post 5. contra Greg. q. 2. art. 3. in solut. cuiusdam argum. Dur. q. 3. ad 2. Marfil. in 1. q. 40. in solutione argumentorum, ad 4. Or. 5. rationem questionis, & Ferrari. cont. gent. 6. 67. §. Sed tamen aduerendum. Cuius rei gratia de scientia Dei hoc modo

philosophantur. Quamvis cognitio, quam Deus de rebus habet futuri, si ipsiusmet essentia, que non potest non esse, quatenus ad se est; amen quia dicitur in libro rationum scientie uisionis, non quatenus est uita essentia, & ad eipsum, sed prout recipit creaturas futuras, relatione quadam rationis, ut 6. cap. explicabitur, qui sane respectus libere Deo conuenit, non necessario, sicut res ipsa futura libere, non necessario, futura sunt: ideo optime dicitur antecedens illud, *Deus sic Petrum peccatum*, esse contingens, non necessarium, quatenus de Deo enuntiat scientiam futurorum. Aliter vero dicendum est de scientia rerum possibilium; hac enim necessario Deo conuenit, etiam supra nudam essentiam, ad lat. relationem rationis ad creaturas possibiles, quia sicut creaturae possibiles sunt necessario possibles, sic etiam scientia, quam de illis Deus habet, necessario ei debet conuenire, hoc etiam modo censet Caietanus.

Caietanus.
in loco art. §. Circa primum aduerte, satisfaci posse argum. superius factum.

Hab.

Adhuc

Vasquez in 1. part. Tomus I.

Adhuc tamen oportet, rem amplius explanare
cum nonnihil difficultatis semper maneat: argu-
mentum enim non contendit, futura esse necessa-
rio furura, si ex se, & natura sua considerentur, sed
ex suppositione scientie Dei: atque ita nostram vo-
luntatem ex se quidem, & natura sua liberam esse;
ex suppositione tamen aliquid extrinseci esse ne-
cessario ad vnam partem determinatam, atque
ideo ab extrinseco saltu eius libertatem impedi-
bit, quod est etiam absurdum, vt supra notatum
est. Nam si supposita scientia Dei, necessarium est,
Petrum peccare, neque in eius potestate situm est
scientiam Dei tollere, aut impetrare, cum sit altera-
na; sequitur nec in sua positum esse libertate, im-
pedire peccatum: atque eodem modo de illa con-
sequientia, *petrus ambulas, ergo calefiet, aut, Petrus ambu-
las, ergo mouetur.* dicendum est, videlicet, si ex pos-
tione illius antecedens necessario sequitur con-
sequens, etiam si necessitas sit ex supposi-
tione, & tam antecedens, quam consequens na-
tura sua non sit necessarium, sed contingens, nihili
luminosus tamen, si non est in potestate aliquis
tollere antecedens, non esse ei liberum impediri
consequens: quare ita necessarium ei esse mou-
ri, & calefieri, vt ad oppositum libertas non ma-
neat.

*Exemplum
visionis cor-
poreæ diffi-
cilitatem nor-
mam agitat.*

K

Ferrarien.
Quorundam
Thomista-
rum placitū.

Refutat
Caetanus
primo.

Refutation

TANZI

Quod si vltius quis dicat, ex visione non posse oriri necessitatem aliquam ipsius rei visae, quod enim quis videat alium ambulare, nullo modo ipsum cogere potestrameti bene sequatur. *Vide me ambularem, ergo ego ambulo*, & antecedens sit necessarium ex necessitate, que res quando est necessario dicitur esse, & conseq[ue]nter eodem modo; adhuc non videatur diffici[li]tati satisficeri. Quoniam si de visione corporea sit se rimo, ita aliis modis videtur ambulare, vt in mea sit potestate, ipsius visionem impeditre, nam vt ille me videat, experietur me ambulare: Deus autem ita me ab eternis nouit peccatum, ut iam mihi liberum non sit scientiam aut murare, aut impeditre: ille enim non expectat, sed scientia sua præuenit meam voluntatem.

Ferrarien,
Quorundam
Thomista-
rum placitum
Refutatus
Caelestanus
primo.

Refutatur.

Tertio.

At dicunt aliqui Thomista cum Ferrari, loco
superius citato, hanc propositionem, Deus scimus
esse quidem contingente, si considereretur exter-
minitis; sed nec essetiam solum necessitate immu-
nitas, quia videlicet scientia Dei de veritate fa-
lam mutari nequit. His tamen Caelestanus occurrunt
& probat, non solum hoc modo propositionem
esse necessariam; sed etiam verbum sit præterit
temporis, esse ita necessariam, & impossibile op-
positum, sicut præteritum necessario est præteri-
tum, ut iam nulla potestia possit non fuisse, ne
amplius in aliquid possum sit libertate: & hoc sa-
ris videatur, ut consequens quoque eadem ratione
necessario sit, nec illo modo in nostra potestate
Imo vero etiam dicamus antecedens cum verbis
præsens & temporis esse necessarium eo modo
quo omne quod est, quando est, necesse est esse, sa-
ris videatur, ut consequens nulla ratione nobis iam
liberius relinquatur. Nam præsens ita etiam est
necessario præsens, quando est, ut in nostra am-
plius non sit libertate, ut cap. seq. ostendemus. De
nique etiam si antecedens illud, Deus scimus per-
esse peccatum, sit tantum necessarium necessitate
illa immutabilitatis, ut docet Ferrarien. sequitur
eodem modo consequens in nostro arbitrio am-
plius non esse, ut in posteriori argumento. Wicke-

ARTIC. XIII.

fi obijcimetus. Ideo vt difficultas huius argumenti omnino tollatur, alio modo respondere necesse est. Mirto multa, qua^z, lib. de lib. arb. cap. 4. August. ad-^{Aug.} ducit, vt propositam difficultatem in expediat, ea enim mea quidem sententia non satisfaciunt,

CAPVT IV

Vera solutio argumenti VVicleffi

VT tota difficultas argumenti propositi, & similium, quae fieri posunt, explanetur, & arbitrio nostri libertas perpicue defendatur, quodam notacione digna primitenda sunt, quae non modo praesenti dupicationi, verum etiam multis alijs, quae da praefinitione tractabimus, non parum deseruire poterunt. Primo notanda est doctrina quadam Ansel. lib. de concord. praescientie, & praef. c. 1. cuius meminit Alb. in i. d. 8. art. 4. Ricard. ibidem q. vlt. Alexand. i. p. q. 24. m. Holst. in 2. q. 2. ar. q. circumsq. q. VII ad tom. 1. lib. 1. cap. 25. & 28. & paucis indicant Boeth. libris 8. de consolat. ne prosa 4. vi cap. seq. referemus: ait itaque Anselmus, duplificem esse ecclesiam, quia resalita quod dicitur esse, aut forte necessario, vna estante cedens, seu precedens: altera est lequens, aut consequentia. Sicutas praecedens nascitur ex ea

fa, quæ præcedit effectum, & facit ipsum in cellario esse. Hac necessitate, aut Anselmi, in crastinum oierit Sol; quoniam causa ad illum effectum necessario mouet. Subiungit, cum de hac necessitate sermo est, sic nos debere loqui. Res sit, quia necessitate est, tam fore hoc est, quia causa aliquid facere non potest. Sequens vero necessitas, aut consequens, non ponitur ex parte cause, nec facit rem esse, aut fore: sed consequitur rem ipsam, & effectum, quem dicimus necessarium esse. Cum dicit Anselm, hanc necessitatem sequi rem ipsam, non putat ex illa oriiri, tanquam effectum ex causa, sed solum optima consequentia inferri ex ipsa rei positione: ob idque posset etiam comitans appellari, quia rem ipsam, de qua dicitur, comitatur, & non præcedit: hoc modo dicimus, quod est, quando est, necessare est, esse: & præteritum necessario est præteritum, & futurum necessario fore. Nam ut acute notauit Anselm, hoc modo loquendi solum significamus, impossibile est, rem simul fuisse, & non fuisse: quo sensu dicendum est, præteritum necessario esse præteritum. Eadem ratione impossibile est, simul aliquid esse, & non esse; & ita dicimus, quod est, quando est necesse est, esse: & impossibile est, aliquid simul fore, & non fore, & adeo futurum dicimus necessario esse futurum. Dicitur nam haec paucis tradidit Aug. lib. 26. contra Faust. c. 4. in fine, vbi ait: *Tam non possunt futura non fieri, quam non fuisse facta præterita, subdit rationem, quoniam non est in Dei voluntate, ut eo sit aliquid falsum, quo est verum.* Idem postea dixit Anselm his verbis. Deus facere non potest, ut simul futurum, non sit futurum. Sequeretur enim, ut dixit Aug. eodem rem aliquam dicere futurum, quia futurum esset: & idem dicere falso, si dicere futurum, quia futurum non esset: ergo eodem esset verum, & falsum. Hac Exempla in populo, cras esse futurum: quod exemplum ad misericordiam eorumque ex diuina conatu meo iudicio Anselmo loco probare, ex veritate propositionum de futuro, sequi ali-

quam necessitatem, qua non tollat libertatem, quam Aris. non est ascetus, ut infra videbimus. Vrae vero necessitate, praecedenti. & sequenti, inquit Ansel. futurū ortu Solis crastina die, esse futurum, nimis ex causa, & quia cum sit futurus, non potest simul nō esse futurus. Hinc etiam coligit, dixerat esse hac duo, rem futuram, esse futuram, quod est necessarium; & rem esse futurā, quod est contingens, & liberum: sicut aliud est, lignum album esse album, & lignum esse album: quorum prius necessarium est; posterius vero contingens.

Secundo notanda est alia doctrina ipsius Ansel. quam leprosus repetit, & explicat Thos. Walden, atque nostro instituto mirifice accommodari potest: videlicet necessitatem illam praecedentem pugnare probris cum libertate: nam cum hæc necessitas proueniat ex causa praecedenti, quæ eo modo ad unam partem inclinat, vt non possit in aliam; ex yi illius ita necesse est aliam effectum oriri, vt neque libere oppositum fieri: libertas enim ex parte etiam causa cum indifferenti ad operandum attenditur: hæc autem cum necessitate illa causæ esse non potest. At necessitas consequens, vt iude docent, non pugnat cum libertate, sed ipsam omnino illam relinquit; ideo supponit: hæc enim necessitas est post omnem effectum, & determinationem causa libera in eo tantum, quod futurum non possit simul non esse futurum, & praefens non possit non esse praefens, & praeteritū simili. Nam cum supponimus praeteritum, aut praefens, aut futurum, non ab alia causa sic fuisse, esse, aut fore supponimus, quam ex causa libera, nulla praecedente necessitate, quæ ad id impellat: saluatoris igitur integra prosus nostra libertas, & cum indifferenter nostra voluntatis, qua posset oppositum, supponimus de facto sic fuisse, esse, aut fore: quo posito deinde inferimus illam necessitatem, qua cum posterior sit, aut saltem comitetur effectum in re possum, & simul cum eo sit, necessario est post liberam determinationem, nec ipsam quoquo modo lacerare poterit.

Tertio obseruanda est differentia, quam inquit Anselm, eodem cap. esse inter praeteritum ex una parte, & futurum ex alia. Nam re praeterita, non futurum non maneriam potentia, seu libertas, vt praeteritum simul non sit praeteritum, verū etiam iam fieri nequit, vt res illa, que praeterita est, non sit futura, & praeterita. A circa praefens, & futurum alter certe se habet potentia, & libertas. Nam licet non sit illa potentia, vt simul praefens non sit praefens, aut futurum simul non sit futurum, est tamen potentia, vt res, que est praefens, non sit praefens, & que futura est, non sit futura. Huius non reddit Ansel. rationem, ea tamen facilis est. Nam tamdiu aliquis dicit manere liber, & potens ad aliquid faciendum, & non faciendum, quamdiu se non reduxit in actum, sed quasi suspensus manet, vt quo velit, suam in clinet operationem: ergo quia agens iam operatus est rem praeteritam, & illa iam nō manet aliquo modo pendens ab ipso: ideo non potest ipsam redire ad nō fuisse: sed quia praefens operatio adhuc pender ab ipso operata, vt p. o. voluntate illius cesse posse: ideo res, que praefens est, fieri potest ab eadem potē: ia non praefens, & multo melius id, quod futurū est ab aliquo agente, adhuc sub illius ita manere potestate, vt possit non fore, quia nondum agens aliquid illius operatus est. Ego vero adhuc differentiam constituerem in-

ter praefens, & futurum, quam eriam Ansel. non negaret. Nam praefens ex parte conuenit cum praeterito: ex parte vero cum futuro. Habet enim actu esse extra causas, qua ratione cum praeterito conuenit, & ex hac parte iam nulli subditur potestati, vt non sit extra illas: tamdiu enim aliquem effectum dicimus manere in potestate aliquius, vt sit, futura. & non sit, quamdiu non est extra causas, sed adhuc indifferens est: ergo res, que praefens est, non potest iam non esse praefens: & hoc non negaret Ansel. Sed praeter hoc habet praefens aliquid communne cum futuro, quod nulla ratione conuenit rei iam praeterite: nimicum posse adhuc continuari, & permanere, vel definire: & ex hac parte dixit Ansel. rem praesentem ita subdi nostræ libertati, sicut futurum. At vero futurum cum nihil habeat extra causas, adhuc dum est futurum, omnino libere in nostra potestate manet: de qua re iterum cap. 7. huius disp. fusus dicemus.

Vltimo denique premitendum est id, quod cap. 6. *Vtima nota* eip. doctrina Patrum, & ratione vberius probabitur, scientiam visionis, qua futura cognoscuntur, non esse causam rerum: immo vero nostro modo intelligendi, & quæ natura esse posteriore. Nam eo quod res futura est, à Deo cognoscitur, non eo quod cognoscitur, futura est. Quare, vt bene obseruauit Ansel. eodem cap. in hoc modo loquendi, Deus præficiunt peccatum Antichristi, aut quid simile, etiam si non addatur futurum, includitur, & supponitur futurum. Cum enim præscientia sit futurorum tantum, eo ipso quod dicitur Deus aliquid præfere, supponimus, illud esse futurum. Quocirca si futurum necessario est futurum necessitate, vt diximus, sequenti, necessarium etiam eodem modo est præscitum, esse futurum.

Iam ad argumentum Wicelli respondetur, argumentum erat, Deus scit Petrum peccatum: ergo Petrus peccabit: antecedens est necessarium, ergo & consequens. Dico igitur antecedens illud, Deus scit Petrum peccatum, non esse necessarium ex se, & vt aiunt, ex suis terminis consideratum, sed solum suppositione, quod Deus sciat, hoc est, non necessitate praecedenti, sed sequenti, quæ omne, quod est, quando est, dicitur necessario esse. Quare inde solum sequitur, consequens. Petrus peccabit, esse necessarium, necessitate etiam sequenti, non praecedenti, quæ omne, quod futurum est, prout futurum est, necessario dicitur esse futurum. Hæc autem necessitas minime legit, immo integrum supponit nostram libertatem, vt prædictum est, sicer respondet ag. Alex. Alber. Ricard. Wald. in hoc c. non obicitur, citati. Quod si aliquis dicat scientiam Dei, alio modo esse necessarium, hoc est, immutabilem, & certissimum, quæ decipi non possit; & inde velut inferre, futurum, quod nouit, necessario esse futurum, quounque genere necessitatis, eodem fere modo respondendum est, sed de hoc erit nobis causa, tractandum.

Potest nihilominus alius vltius virgere hoc modo, licet illud antecedens, Deus sit, aut, Deus scit, ea solum necessitate sit necessarium, quæ omne quod est, quando est, necesse est, esse, hoc tamen videntur sufficere, vt consequens nullo modo maneat in nostra potestate: diximus enim in tertia notatione hæc praefens, & praeteritum, quatenus sunt extra causas, necessario iam esse; vt non tantum praeteritum non possit non esse, p. o. eritum, & praefens non possit non esse praefens; sed etiam

Alexander
Albert
Ricard
Walden

Obiectio contra solutionem
datam

Ysquez in 1. part. Tomus I.

Dicitur.

26

S; Dei præscientia non supponeret peccatum futurum, illud fieret liberum.

27

*Praclarum testimoniun
Beda.*

Boethius

res præterita, aut res præfens, non possunt iam non esse præfens, aut præterita: & ita non maneat ulterius in libera potestate aliquis: ergo si Deus iam præscivit, aut præscit, Petrum peccatum, non erit in eius, nemus in Petri libertate, non præscrire: ergo eodem modo consequebas illud, *Petrus peccabit*, erit necessarium necessitate quidem sequenti, ita tamē, ut non maneat iam in eius potestate: si enim manet, antecedens etiam manere dobet. Respondeo antecedens illud, *Deus præscivit*, aut, *Deus præscit Petrum peccatum*, esse quidem necessarium necessitate sequenti, qua dicimus, omne, quod est, quando est, necesse est esse: sed cum præscientia Dei, ordine quadam supponat Petrum peccatum, & rem, quam præscit, esse futuram; eo quod essentia Dei cum respectu tantum ad rem futuram dicitur esse præscientia & in viuenterum omnibus scientia visionis suum obiectum supponit; dicendum est, eodem modo non esse in Petri libero arbitrio, non peccare, sicut etiam non est, Deum non præscire eum peccatum. Nam cum dicimus, non esse in Petri potestate, Deum non præscire peccatum eius; hoc tantum verum est, supposito, quod sit peccatum futurum: quoniam qui dicit præscire Deum Petri peccatum, supponit peccatum illud futurum, vt noruit Anselm. supposito autem quod sit peccatum, non est in eius potestate, non esse peccatum: quia futurum, vt futurum est, necessarium est futurum: & ita facta suppositione, quod Deus aliquid scit, non potest oppositum evenerit, aut fieri: quia iam supponitur futurum, quod si oppositum dicamus de facto eventurum, iam tollitur suppositio scientie Dei: hoc tamē libertatem nostram non tollit, quia solum inferit necessitatem illam sequentem, ut explicatum est.

Quod si præscientia Dei non supponeret peccatum futurum, & illa posita, necessaria inferretur peccatum; sequeretur plane, peccatum futurum, sub alicuius libertate ulterius non esse, sicut ne scientiam dei. Nam scientia dei non esset in Petri potestate, quia ipse nihil posset supra id, quod est, si futurum obiectum non supponeret: nec esset in potestate ipsius dei, quia omne, quod est, quando est, ita necessario est, vt sub ipsius operantur arbitrio amplius non maneat; nisi, vt ulterius non perseueret, sicut in tercia notatione observatum est: & cum deus mutari nequeat ab eo, quod semel incepit, nec in illius si potestate, scientiam suam non continua; iam non esset ei liberum, non scire peccatum Petri futurum ac proinde nec peccatum ullo modo in libertate alicuius maneret. At quia præscientia dei, vt dicebamus, supponit rem futuram, etiam ex præscientia sequatur, necessario rem esse futuram; inde tamē nulla prouenit causæ creatæ necessitas, vt in futurum operetur: cum præscientia dei ordine causa libertatem non præueniat, sed quodammodo sequeatur, vt cap. 6. dicimus: solum ergo sequitur necessitas illa sequens, quæ futurum, hoc ipso necessario futurum est: quia si præscit, futurum iam futurum supponit. Reclite igitur Beda in 8. tom. lib. quæst. q. 13. ait: Quod ergo cogit nos Deus, vt malo sibi videamus ab aeterno absit, nam potius nos cogimus eum, vt nos malos videamus: affert exemplum, quo utitur etiam Boeth. 5. de consolat. prosa 6. his verbis: Si video iacentem aliquem, necessitas ei non infertur à visu meo, vt iaceat, sed positus a iacente infertur mihi necessitas, vt iaceam, hæc autem coactio non est violenta, quæ contra

ARTIC. XIII.

internum imperium fieri dicitur; sed necessitas quadam, quæ rem futuram consequitur. Nam eo ipso quod res ab æterno futura est, necessario sequitur deum illam præscire, hoc est, essentiam dei ad illam referri, non tamē contra, ex eo quod Deus præsciat, res dicitur esse futura. Vnde Angeli. *alii lib. lib. 3. de lib. ar. b. 4. ex eo ostendit. dei præscientiam nostram libertatem non tollit, quia nec per præscientiam etiam tolleretur, patet enim aquam esse virtusque præscientia rationem, vt neutra libertatem nostram possit auferre. Quacunque igitur via nihil aliud ex dictis colligitur, quam antecedens illud, *Deus præscit Petrum peccatum*, esse necessarium necessitate sequenti, quæ ordine quadam supponit futurum peccatum, & inde consequens illud *Petrus peccabit*, sequi eadem necessitate, quæ Petrus dicitur peccatus, quo pacto neutrorum est in potestate Petri; est tamen ei liberum, si vellet peccare, vel non peccare, quomodo autem & scientia dei in eius etiam dicatur esse libertate, c. 6. explicabimus.*

CAPUT V.

Posterior argumentum Wicleffii contra eandem libertatem.

Ad impugnandum quoque libertatem nostram, virut Wicleffus, & alij haereticici, arg. 3. loco adducto a S. Thoma in artic. 13. quod tale est. Præscientia dei certissima est, & falli non potest, ergo obiectum illius non potest aliter eveneri, quam ipse præscit; nam si alter evenerit, præscientia eius falleretur, sed præscit deus Petrum peccatum, ergo Petrus non poterit non peccare: Respondeat S. Thom. in solut. 3. futura omnia, que deus nouit, relata quidem ad dei præscientiam. *Responsum S. Thomas*, aliquæ esse libera, & contingencia, quocirca alleget, hanc proportionem, *præscitum à deo est necessarium*, bifariam accipi posse, primum (vt ipse ait) de re, deinde de dicto, aut sicut in Scholis dici conuenit, in sensu diuiso, vel in sensu composto, de re, & in sensu diuiso est falsa, & sensu talis est. *Omne id, quod Deus præscit, necessarium est*, de dicto vero, & in sensu composto est vera, & sensu est huiusmodi. Totum hoc dictum, scimus à Deo esse, *est necessarium*. Hanc doctrinam videtur tradidisse Boeth. 5. de consolat. prosa 6. vbi eidem argumento responderit his verbis: *Idem futurum, cum ad diuinam notionem refertur, necessarium; cum vero in sua natura penditur, liberum propositus, argue ab solutum videri*. Nō tamē videamus propter hunc sensum compositum, & ex suppositione scientie dei, tamē necessitatem imponere nostræ voluntati, vt ab extrinsecis saltem ladeatur, quod nequitiam concedebet Melanthoni, & alij haereticis, cap. 1. commemorais: ideo rem hanc magnis endore necesse est. Respondeo igitur, vt præscientia dei falli non possit, satis esse, si obiectum futurum sit ne. *Dicitur præscientia dei falli*, non necesse, si obiectum futurum sequitur: nec opus est, esse necessarium necessitatem præcedentis necessitas autem sequens, vt cap. superiori dictum est, non lredit libertatem, imo ipsam plenam & perfectam *quæst. 10* supponit. Ergo hac necessitate necesse est, omne præscitum à deo esse futurum: nam cum dicunt præscitum, vt bene notauit Anselm. iam supponit futurum, etiam si non exprimatur, futurum autem esse futurum necesse est, sed necessitate illa sequenti, quæ omne quod est, necesse est esse, eadem igitur necessitate, & non alia necesse est omne præscitum.

DISP V T. LXVIII.

scitur à Deo esse futurum. Sic responderet Anselm. opus citato, callo. & VV. ad. & alij c. præced. norat. 1. Walden. Quod præsumit illi, si res futura manet certa, & non est necessaria, neque potest esse futura, iam manet incerta, & fallibilis: quoniam legem per se habet, ut in sensu diuino, hoc est, si non dicitur futurum esse futurum; sed rem illam esse futuram, non est necessarium; quia eo modo lo-

quendū nō significamus aliam necessitatem, quam præcedēt, quæ est ex parte causa: hec autem cum libertate voluntatis, ex qua res est futura, è diametrio pugnat. Cū igitur præscientia Dei, vi infra videbimus, non sit causa rei futurae, quinimo ordinem quadam tanquam obiectum rem futuram supponat; sicut necesse est quia res præsita dicuntur futura, non esse præcedentem ex causa, sed sequentem rem ipsam ex eo videlicet, quod, ut præscientia à Deo, ex ipsa plena libertate supponitur iam esse futura. Quod vero præscientia Dei tempore rem ipsam antecedat, parum intereft, vt necessitatem præcedentem imponat: ad hoc enim opus erat ordine etiam causalitatis priorem esse: quia igitur ordine posterior est, ut cap. seq. ostendimus, nullam præcedentem necessestrem inferre potest; immo vero neque præscientia Dei rem futuram duratione præcedit, sed tantum rem præfuentem: nam tam ab aeterno est res futura, quam Dei præscientia: ergo si rem futuram, vt futura est, præscientia nec ordine causalitatis, nec duratione præcedit; inde voluntas nostra nullam necessestrem oppositam libertati contrahere potest. Decipit autem ignorantes, & rudes homines, quod vident præscientiam dei multo esse antiquiorem ex ipsa præsenti, atque adeo sibi videntur non esse in sua potestate, antiquam illam dei præscientiam mutare. Verumnam, vt dixi, temporis duratio, & auctoritatis nihil omnino obest, quoniam res præsita plene maneat sub arbitrio libertate, immo & ipsa præscientia dei, quodammodo sub ea etiam esse dicatur, ut seq. cap. explicabitur.

Solutionē hanc video mihi ex Boeth. quoque colligere lib. 3. de consolatione, profa 4. idem enim argumentum, quod fecimus, ita proponit. Sed præscientia (inquit) tametsi futuri eundem necessitas non est signum tamen est necessaria ea esse ventura. Hoc est licet præscientia non sit causa futuri, est tamen signum, & certa illius cognitio, quæ decipi nullo modo potest: ergo nec res potest aliter evenire. Respondet autem his verbis: Hoc igitur modo, etiam si præcognitio non sufficit, necessariis futurorum existere esse conatur, nonne enim signum tantum, quod sit ostendit, non vero efficit, quod designat: ac si dicat, si ex eo solum, quod Deus præseit, sequitur eventus omnes esse necessarios, etiam si nulla est præscientia, necessarij nihilominus essent. Nam scientia dei non est causa, vt eventus sint, sed tantum est signum demonstrans, quales sint: hoc autem non potest, necessestrem imponere causę, vt operetur: quare omnia que stant præscientia, necessario operantur, sine illa necessario etiam operarentur: siquidem scientia solum indicat eventus a suis causis, & nullo modo mouet ad illos: cum igitur plures effectus ex causis proprijs sit contingentēs, & liberi, vt alii qui etiam heretici fatentur, & manifestum est; sequitur existente præscientia Dei, eos nihilominus liberos, & contingentes manere. Supponit quidem Boeth. eventus contingētes ex se priores esse præscientia, & ita ex illa non posse aliquam præceden-

tiam. scilicet, ut in sensu diuino, hoc est, si non dicitur futurum esse futurum; sed rem illam esse futuram, non est necessarium; quia eo modo lo-

quendū nō significamus aliam necessitatem, quam

præcedēt, quæ est ex parte causa: hec autem cum

libertate voluntatis, ex qua res est futura, è dia-

metriō pugnat. Cū igitur præscientia Dei, vi infra

videbimus, non sit causa rei futurae, quinimo ordi-

nen quodam tanquam obiectum rem futuram sup-

ponat; sicut necesse est quia res præsita dicuntur

futura, non esse præcedentem ex causa, sed sequen-

tem necessestrem contrahere, licet recte inferatur ex

præscientia necessitas sequens, vt explicatum est.

Venit ergo aliquis yterius, si res futura ma-

nener omnino libera, & in potestate operantis, vt

possit non esse futura, iam manet incerta, & falli-

bilis: quoniam ergo scientia Dei certa illam, certa,

& infallibilis esse potest? Respondeo ex doctrina

Capreoli in t. diff. 4. o. quest. 3. art. 2. ad i. contra ecun-

dam conclusionem, scientiam quidem dici possit cer-

tam, aut incertam, fallibilem, aut infallibilem:

quid, & in dictur autem infallibilis, quo non potest aliud intelligere, quam est, ac proinde decipi nequit,

vt si intelligit rem fore, non potest simul non fo-

re; & eodem modo certa dicuntur, quia semper

veritatem ipsam attingit; contra vero dicuntur le-

gentia incerta, & fallibilis, quia verum pro falso ali-

quando potest intelligere, & ita decipi; sed res ipsa

aut eveniens inepit dicuntur incertus, aut certus, fal-

ibilis, aut infallibilis, quia res ipsa deceptio nis ca-

pax non est, sed dici debet eveniens ne certus, aut

liber, & contingens; vulgo etiam dicuntur euitabi-

lis, & ineuitabilis, quoniam ita indifferenter eu-

nit, vt non evenire possit; aut ita determinate, vt

non evenire nequeat.

Hoc supposito, quod admodum loquendi, &

proprietatem illius pertinet, ad argumentum di-

co, posse simul esse præscientiam dei infallibilem,

& certam aliquid rei futurae, libere tamen, & in-

tegrabiliter rem illam esse futuram, si de necessitate,

aut ineuitabilitate præcedenti, quæ est solum ex

parte causa loquimur; nam si de sequenti sic ser-

mo, necessario, ineuitabilitates illa prædicta fu-

tura est, vt autem scientia dei certa sit, satius est, si

ipsa scientia infinitate sua semper ad id, quod vero

futurum est, referatur, etiam si illud libere futu-

rum sit; nam cum scientia dei quodammodo ex-

pesteret rem ipsam, vitram si futura, an non, quia

ordine quodam re ipsa futura scientia Dei poste-

rior est; & intellectus dei talis virtutis sit, vt nihil

verum ipsum latere possit, sed ad id, quod verum

est, semper tendat, utque futurum omne aut sit de-

determinate futurum, aut non futurum: sequitur

Deum decipi, aut falli scientia sua non posse, quia

licet obiectum alter possit evenire; ipse tamen in-

finitate sui intellectus semper attendit, quo tandem

de facto causa illa inclinabit, & quid inde fu-

turum sit, nunquam ignorare potest: id quod se-

quenti cap. exactius declarabitur. Quoniam obre-

certitudinem scientie dei, ad infinitatem intellectus

ipsius, quem nulla veritas latere potest, tanquam

ad propria causam deduximus disp. 65. cap. vlt.

CAP V T VI.

ideo rem futuram à Deo certo cognoscit, quia

futura est, non contra.

VT firma maneant ea, quæ de concordia sci-

entiae Dei cum nostra libertate, adhuc diximus

necessitatem imponere causę, vt operetur: quare omnia

que stant præscientia, necessario operantur,

sine illa necessario etiam operarentur: siquidem

scientia solum indicat eventus a suis causis, & nullo

modo mouet ad illos: cum igitur plures effectus

ex causis proprijs sit contingentēs, & liberi, vt alii

qui etiam heretici fatentur, & manifestum est;

sequitur existente præscientia Dei, eos nihilominus

liberos, & contingentes manere. Supponit quidem

Boeth. eventus contingētes ex se priores esse præ-

scientia, & ita ex illa non posse aliquam præceden-

tiam: scilicet, ut in sensu diuino, hoc est, si non dicitur

futurum esse futurum; sed rem illam esse futuram,

non est necessarium; quia eo modo lo-

quendū nō significamus aliam necessitatem, quam

præcedēt, quæ est ex parte causa: hec autem cum

libertate voluntatis, ex qua res est futura, è dia-

metriō pugnat. Cū igitur præscientia Dei, vi infra

videbimus, non sit causa rei futurae, quinimo ordi-

nen quodam tanquam obiectum rem futuram sup-

ponat; sicut necesse est quia res præsita dicuntur

futura, non esse præcedentem ex causa, sed sequen-

tem necessestrem contrahere, licet recte inferatur ex

præscientia necessitas sequens, vt explicatum est.

Venit ergo aliquis yterius, si res futura ma-

nener omnino libera, & in potestate operantis, vt

possit non esse futura, iam manet incerta, & falli-

bilis: quoniam ergo scientia Dei certa illam, certa,

& infallibilis esse potest? Respondeo ex doctrina

Capreoli in t. diff. 4. o. quest. 3. art. 2. ad i. contra ecun-

dam conclusionem, scientiam quidem dici possit cer-

tam, aut incertam, fallibilem, aut infallibilem:

quid, & in dictur autem infallibilis, quo non potest aliud intelligere, quam est,

ac proinde decipi nequit,

vt si intelligit rem fore, non potest simul non fo-

re; & eodem modo certa dicuntur, quia semper

veritatem ipsam attingit; contra vero dicuntur le-

gentia incerta, & fallibilis, quia res ipsa deceptio nis ca-

pax non est, sed dici debet eveniens ne certus, aut

liber, & contingens; vulgo etiam dicuntur euitabi-

lis, & ineuitabilis, quoniam ita indifferenter eu-

nit, vt non evenire possit; aut ita determinate, vt

non evenire nequeat.

Venit ergo aliquis yterius, si res futura ma-

nener omnino libera, & in potestate operantis, vt

possit non esse futura, iam manet incerta, & falli-

bilis: quoniam ergo scientia Dei certa illam, certa,

& infallibilis esse potest? Respondeo ex doctrina

Capreoli in t. diff. 4. o. quest. 3. art. 2. ad i. contra ecun-

dam conclusionem, scientiam quidem dici possit cer-

tam, aut incertam, fallibilem, aut infallibilem:

quid, & in dictur autem infallibilis, quo non potest aliud intelligere, quam est,

ac proinde decipi nequit,

vt si intelligit rem fore, non potest simul non fo-

re; & eodem modo certa dicuntur, quia semper

veritatem ipsam attingit; contra vero dicuntur le-

gentia incerta, & fallibilis, quia res ipsa deceptio nis ca-

pax non est, sed dici debet eveniens ne certus, aut

liber, & contingens; vulgo etiam dicuntur euitabi-

lis, & ineuitabilis, quoniam ita indifferenter eu-

nit, vt non evenire possit; aut ita determinate, vt

non evenire nequeat.

Venit ergo aliquis yterius, si res futura ma-

nener omnino libera, & in potestate operantis, vt

possit non esse futura, iam manet incerta, & falli-

bilis: quoniam ergo scientia Dei certa illam, certa,

& infallibilis esse potest? Respondeo ex doctrina

Capreoli in t. diff. 4. o. quest. 3. art. 2. ad i. contra ecun-

dam conclusionem, scientiam quidem dici possit cer-

tam, aut incertam, fallibilem, aut infallibilem:

quid, & in dictur autem infallibilis, quo non potest aliud intelligere, quam est,

ac proinde decipi nequit,

vt si intelligit rem fore, non potest simul non fo-

re; & eodem modo certa dicuntur, quia semper

veritatem ipsam attingit; contra vero dicuntur le-

gentia incerta, & fallibilis, quia res ipsa deceptio nis ca-

pax non est, sed dici debet eveniens ne certus, aut

liber, & contingens; vulgo etiam dicuntur euitabi-

lis, & ineuitabilis, quoniam ita indifferenter eu-

nit, vt non evenire possit; aut ita determinate, vt

non evenire nequeat.

Venit ergo aliquis yterius, si res futura ma-

nener omnino libera, & in potestate operantis, vt

possit non esse futura, iam manet incerta, & falli-

bilis: quoniam ergo scientia Dei certa illam, certa,

& infallibilis esse potest? Respondeo ex doctrina

Capreoli in t. diff. 4. o. quest. 3. art. 2. ad i. contra ecun-

dam conclusionem, scientiam quidem dici possit cer-

tam, aut incertam, fallibilem, aut infallibilem:

quid, & in dictur autem infallibilis, quo non potest aliud intelligere, quam est,

ac proinde decipi nequit,

vt si intelligit rem fore, non potest simul non fo-

re; & eodem modo certa dicuntur, quia semper

veritatem ipsam attingit; contra vero dicuntur le-

gentia incerta, & fallibilis, quia res ipsa deceptio nis ca-

pax non est, sed dici debet eveniens ne certus, aut

liber, & contingens; vulgo etiam dicuntur euitabi-

lis, & ineuitabilis, quoniam ita indifferenter eu-

nit, vt non evenire possit; aut ita determinate, vt

non evenire nequeat.

Venit ergo aliquis yterius, si res futura ma-

nener omnino libera, & in potestate operantis, vt

possit non esse futura, iam manet incerta, & falli-

bilis: quoniam ergo scientia Dei certa illam, certa,

& infallibilis esse potest? Respondeo ex doctrina

Capreoli in t. diff. 4. o. quest. 3. art. 2. ad i. contra ecun-

dam conclusionem, scientiam quidem dici possit cer-

tam, aut incertam, fallibilem, aut infallibilem:

quid, & in dictur autem infallibilis, quo non potest aliud intelligere, quam est,

ac proinde decipi nequit,

vt si intelligit rem fore, non potest simul non fo-

re; & eodem modo certa dicuntur, quia semper

veritatem ipsam attingit; contra vero dicuntur le-

gentia incerta, & fallibilis, quia res ipsa deceptio nis ca-

pax non est, sed dici debet eveniens ne certus, aut

liber, & contingens; vulgo etiam dicuntur euitabi-

lis, & ineuitabilis, quoniam ita indifferenter eu-

nit, vt non evenire possit; aut ita determinate, vt

non evenire nequeat.

Venit ergo aliquis yterius, si res futura ma-

nener omnino libera, & in potestate operantis, vt

possit non esse futura, iam manet incerta, & falli-

bilis: quoniam ergo scientia Dei certa illam, certa,

& infallibilis esse potest? Respondeo ex doctrina

Capreoli in t. diff. 4. o. quest. 3. art. 2. ad i. contra ecun-

dam conclusionem, scientiam quidem dici possit cer-

tam, aut incertam, fallibilem, aut infallibilem:

quid, & in dictur autem infallibilis, quo non potest aliud intelligere, quam est,

ac proinde decipi nequit,</

ARTIC. XIII.

QVÆST. XIV.

368
35 valituras, atque futuras ille praesciuit, cuius præscientia sal-
li non potest, & t. de Trinit. c. 13. *Vniuersas creaturas, &*
spirituales, & corporales non quia sunt, id est nouit (scilicet
Deus) *sed ideo sunt, quia nouit, Idem habet 6. de Trinit.*
cap. 10. Accedit Greg. lib. 20. moral. c. 3. alias 24. Nam
quacumque sunt (inquit) non ab aeternitate ideo videntur
quia sunt, sed ideo sunt quia videntur.

Ex Gregor.

Ex Scholasticis
s. Thom.
Origenes.

Albertus.
Bonavent.
Gregor.

36

Ratione con-
firmatur.

Opposita sen-
tentia ve-
rator.

Patrum au-
toritate fir-
matur.
Origen.
Iustinus.
Chrysost.
Damas.
Cyril.
Hier.
Boeth.
Beda.
Aug.

37

Ex Scholasticis quoque huic sententiae adstipulari videntur, primum S. Thom. in hac quaest. art. 8. ad 1. vbi testimonio Origenis, quo ille videtur afferere futurum esse causam scientie quam Deus de illo habet, respondet intelligendum esse secundum causam consequentiam tantum, quia recte inferitur: ex eo quod aliquid est futurum, illud à Deo cognosci, non alio modo: sic autem recte colligi potest causa ex effectu; ergo non mirum, si scientie dei inferatur ex eo, quod si res futura, etiam scientia sit causa rei futura. Dicinde Albertus in i. d., 8 art., Bonau. q. 1. & 2. & Gregor. q. 2. art. 3. ad quoddam argumentum aliquantulum ante finem articuli docent scientiam deesse causam, ut res sint futurae, res autem futuras non esse causas diuinæ scientie, secundum modum (inquit) effendi, sed esse sibi mutuo causas inferendis, id est ex uno bene aliud inferri, verbi causa, deus scit, Petrus peccatum: ergo Petrus peccabit, & contra, in quo cum S. Thom. plane lentire videntur. Ratione vero idem probatur. Nam si non solum, ex eo quod futurum aliquid est, inferetur à deo præcītū, sed etiam quia futurum est, ideo à deo esse præcognitum; debet remus concedere, temporale esse causam aeterni: res enim futura tempore finitur, scientia autem dei aeterna est: immo & creatum est causa in creatu, scientia enim dei in creatura est, res autem futura est creatura.

Verum communis doctrina Patrum, & ratione bene perspecta, res hæc extra controveriam est: si animus indagandæ veritati potius, quam contentione efficit intentus. Sunt enim in primis præclara quidem Patrum testimonia, quibus doceunt ideo res aliquam à deo præsciri, qui futura est, non contra, (an vero propterea res futura dicenda sit quoddammodo causa scientie dei cap. seq. declarabimus) sic tradunt exprimunt ex Graecis Orig. in illud ad Rom. 8. Quis autem prædestinatus Iustinus lib. quaest. a gentiis Christianis politorum q. 38. Chrysost. Homil. 60. super Mat. explicans illud Luc. 17. Necesse est scandala veniant. Da. li. contra Manicheos, non longe à fine Cyril. lib. 9. in Ioan. cap. 1. circa finem. Ex Latinis Hieron. in illud Ezech. 2. Hoc dices ad eos & in illud Ierem. 26. Noli subtrahere verbum. Boeth. 5. de consolat. prof. 3. Bedat. 8. lib. quaest. 3. quibus addit. Aug. 3. de cœn. 1. 10. proprieſini, qui quamvis de peccato oculum dicat, ideo est à deo præcognitum, quia futurum est, non contra; nisi tamen de omni re futura idem existimat, videlicet ideo à Deo præcītū, quia futura est, non autem ideo futurum esse, quia præcognita sit, neque de peccato afferre posset, ideo præcītū, quia futurum est: aqua namque virtusque ratio quoad hoc else videatur. Solus dicere posset, in quo cum eo ceteri conuenient, non ideo peccatum esse futurum, quia à Deo præcītū, quo i nulla Dei scientia, immo neque voluntas possit esse causa peccati aliter, quam omnium aliarum rerum: nam voluntas saltem, immo & aliqua scientia dei causarum esse potest: ut infra dicetur. Alij vero omnes Patres de omni re futura, non de solo peccato dilecto loquuntur.

& afferunt non ideo rem aliquam esse futuram, quia à Deo præscitur, sed ideo esse præcognitam, quia futura est. Tametsi Iustinus occasione accepta peccati, de quo loqueratur, in vniuersum de quocumque furto illud afficeret, quod ex ipso proxime retulimus.

Porro testimonijs adductis non satisfieri, si cum S. Thom. dicamus Patres solum locutos de causa consequentia, pater manifeste: nam, vt Logici dicunt, aliud est, vnum ex alio se qui consequentia (vt alium) illata, se conditionaliter, quam inferri consequentia causali, illata enim solum & conditionaliter, & reciprocantur futurum peccatum, & scientia Dei, quia in unum coherent, quare bene sequitur, Deus sat futurum peccatum, ergo peccatum est: & contra similiter si deus sit futurum peccatum, illud est & contra: at causali consequentia modo cerre inferri non potest peccatum ex scientia: nullus namque audeat dicere, ideo futurum peccatum: quia Deus præscītū. Et Patres citat præcītū Aug. Beda & Chrysost. qui de peccato expressi loquuntur, id aperte negant, carterivero eo. Ang. Chrysost. dummodo de quaui re mundi futura: & siue Patres negant ideo futurum peccatum, aut rem aliquam, quia à Deo præscītū continuo allerunt, ideo præcītū, quia futurum est: surpant vero particularum causalem eodem modo: alioquin enim inordinate loquerentur. Quare si particula, Quia, efficit tantum nota consequentie illaria, utrumque plane concedere deberent, siue si veterent particularum Erga vel particula si, cum igitur vnum negant, atud concedant ut vidimus, sequitur particularum. Quia, accipi in sua propria significacione, & modum causa, atque prioris quodammodo denotare, ut mox explicabitur.

Porro inter reliquos Patres Iustinus dissentit verbis affirmat, tem prius est: futuram, quam præcognitam à Deo, immo esse causam præcītū: sic enim ait: *Nec causa est eius, quod futurum est prænotio, sed quod futurum, est causa prænotio:* quibus verbis fatis expresse affirmat, futurum esse causam præscientie: quod autem sit prius futurum, non minus clare statim subiungit, *Neque enim prænotio sequitur, quod futurum est, sed quod futurum est, prænotio:* similiter habent Orig. & Hieron. locis citatis, vbi Orig. plenum est eadem ratione negare vnum, quo aliud Hieron. affirmant, ac proinde si futurum non est posterius ordine causa ipsa prænotio, eodem modo debet esse prius prænotio: nam si de sola illatione consequentie fermo esset, prænotio & futurum lemutio loquerentur. Ratione id ipsum probatur, nam quaevis scientia supponit hunc obiectum, quod cognoscit, non dico quod facit, sed quod cognoscit, ea saltē ratione, qua tanquam verum ipsum cognoscit, sic additur Aug. 4. de Gen. ad literam cap. 32. *Nequenam, (ai) cognitio fieri potest, nisi cognoscenda præcedant.* Quia quamvis de cognitione createda loquatur, idem de diuina, quatenus solum cognitione speculatoria est diceret, omnis namque intellectus in vniuersum dicitur verus, quia intelligit aliquid esse, quod est, aut non esse, quod non est, idcirco scientia, quam Deus ceteris possibilibus habet, supponitiam ipsas possibilites, vinsta dispo. 10. latius offendit us, non tamen facit esse possibles, idem ergo de scientia visionis dicendum est, eam nimis non facere suum obiectum sed supponere, res autem futura sunt obiectum scientie visionis, ergo non ideo futura sunt, quia videntur.

DISPVT. LXVII.

videntur, quinimo ideo videntur, quia futura sunt. Id quod exp̄s̄ docuit Boeth. s̄ de consolat. pro-
fa. 4. quem c̄, p̄ced, allegamus, cum atq; p̄-
s̄c̄t̄m̄ntum Dei esse signum rei futuræ, non tamen
efficerit, quod significat.

Dixi autem, quod ius obiectum, quod cognoscitur prius esse scientia, qua debet cognosci, nam si loquimur de obiecto scientie practicae, quod est opus ipsius, quatenus est eius effectus, eam non antecedens, sed potius sequitur. Sic res futurae comparantur cum scientia practica dei, quam non nulli Scholastici vocavit scientiam approbationis, haec namque sicut ex dei voluntate, tanquam ex causa, vere futurae sunt, sic etiam pendent ex scientia ipsius, que hoc aut alio modo eos fieri dicunt, & indicat, & in quorundam sententia solum habet rationem iudicis, quod voluntatem praecedit, vel ut alijs placet, rationem etiam imperij, quod voluntate subflegitur, ut vero autem modo haec nondum est scientia visionis, qua videntur futurae, sed antecepit ex illa res intelligentur futurae, solum circa possibilia versatur, eaque intelliges, hoc & illo modo, a tempore fieri, bonum esse iudicat, & voluntati proponit, aut virtute illius imperiat. Quare decipiuntur, qui dicunt, scientiam visionis, qua futura cognoscuntur, & esse practicam & speculativam, cum sit omnia speculativa, nam quae cognoscit futura, ut reuera sunt futura, non fa it illa: tiquid haec scientia post de retum voluntatis Dei esse intelligitur per quod res habent, quod sunt futurae: prius igitur est scientia rerum, ut possibles sunt, & determinatio voluntatis Dei, quam res sunt futurae, haec namque duo sunt causa futuri, scilicet via autem visionis nondum est, quoque res sit futura.

41
dixit.
aliter,
adstante
Scientia-
tum prae-
summa-
que,
magister,
Bog. 11.11.
tem visionis nondum est, quousque res sit futura.
Quocirca Alex. i.p.g. 24. m. 2. Albertus. Bq & Greg.
locis in hoc, all. gatis cum Magistro in i.d. 8, recte
admonent, duas in deo scientias esse, alteram ap-
probacionis, quam nos practicam vo. animus, &
hanc inquinat illa causam rerum futurorum: at-
que ideo res esse futuras, quia sciuntur. Alteram
vero speculatiuum, qualis est scientia visionis: hec
enim, vt diximus, practica esse non potest & hanc
dicunt non esse causam futurorum neque ideo res
esse futuras, quia scieantur. Habetus ergo ex sen-
tentia horum, non ideo res esse futuras, quia pra-
sciuntur esse futurae: & quamvis Alex. neque affe-
rat, neque neget id: o res futuras praesuntur Deo,
quia futura sunt. Mag. tamen Alber, Bonavent. &
Greg. immo Hugo de S. Victore eam causalem ma-
nifeste concedunt, vt in solutione rationis contra-
rie patetib.

Ex his primum ad testimonia nobis opposita in principio respondetur. Ad Aug. dico, illis tribus locis ipsum loqui, non de scientia visionis, quares futurae p̄cognitae sunt, sed de scientia practica, quam circares possibiles, ut obiecta cognita, verari diximus; de hac autem recte dicitur, ideo res futuras esse, quia à Deo cognoscuntur: nam alibi ipse Aug. etiam à nobis allegatus, loquens de scientia p̄cognitionis, aperte dicit, id est peccatum esse à deo p̄cognitum, quia futurum canderem autem rationem esse docimus peccatum, futuri, & cuiuslibet altius rei, ut si ideo peccatum praescitur, quia futurum est, idem de omnibus rebus futuris dicendum sit.

Quod si velutim testimonium Augusti e civitate extin-

C A P. VI.

locu non virut nomine scientia, sed praescientia) ponimus respondere. Aug. non dixit simplificer. praescientiam esse causam, ut res sit futura, sed ut cause certissime dicantur valere, quicquid valent, & omnino facture sint; causam inquam esse praescientiam bei, que falli non potest; quibus verbis solum contendit, assignare propriam causam certitudinem & (vt ita dicam) infallibilitatis rerum. Hec enim vt c. praece. notaui, non convenit rebus, sed intellectui qui proprie falli dicitur aut non falli: quod igitur res dicantur certissime futura, aut causa certissime operatur, aut omnino operatur, causa est praescientia Dei. *Quia falli* (inquit August.) *non potest.* Cum vero dicit, *omnino facture*, accipit particulam omnino, pro certissime, & totum referit ad intellectum, ut explicatum est. Adde etiam, quod August. lib. illo 15. de Trinit. cap. 13. non negavit ideo res a deo cognosci futuras, quia futura erant, sed non ideo cognosci, quia sunt, intelligi, praesenti tempore. Id autem verissimum est, quia licet ex futuris rebus, adueniat deo ab aeterno nouus modus scientiae, nostro modo intelligendi, quam vocamus scientiam visionis, quia non est in deo, si nihil est futurum addito solum respectu rationis; tamen ex rerum actuali existentia, & praescientia, non adueniat Deo nouus modulus scientiae, nostro etiam modo intelligendi, vel solo adhuc respectu rationis addito. Et ita contentit August. praescientia rerum nihil a deo sciri, quod antea non fuerit; ille enim ab aeterno noui futuram relatam ad hoc tempus, & eandem relationem ad alud nouit praescientem, & praeteritam. At vero ex eo, quod res sint futurae, aliquid nouit ab

eterno, quod non nouisit, nisi futurę sicut, addito tamen solum respectu rationis: cum vero dicit, res ideo esse quia Deus scit, loquitur etiam de rerum praesentia, cuius dicit esse causam scientiam Dei, non quidem rerum futurorum, que est solum scientia visionis, & speculativa; sed cum qua est practica & fertur ad res possibles, ut explicatum est. Ad Greg. respondet; non negat, ideo res futuras à Deo cognosci, quia futuræ sunt; sed quia præsentes: contundit enim necc. scilicet non esse rerum praesentiam, ut res cognoscantur à Deo sicut est necessaria, ut à nobis sciatur, que dixit ideo res esse futuras, quia à Deo cognoscuntur, sed ideo esse præsentes, loquebat enim de praesentia obiectiva, ut supra dilp. 64. c. 3. notauimus, & ita optimè dixit, ideo res else in Deo præsentes, quia vindicentur. Est enim ipsa cognitione ratio formalis præsentia infirmum.

Ex Scholasticis vero, quos pro opposita sententia allegantur mihi solum difficultatem ingerit S. Th. cum enim agit eo loco de scientia speculativa visionis, adhuc tenuit concedere, res esse causam praeognitionis Dei exinde causalem illam, *Eorum a Deo cognoscuntur, quod futura sunt, quam ipsi ex Origine libi obieceraunt, putat intelligendam solum de causa inferendi, quia recte sequitur si aliqua sunt futura, ea a deo cognoscit; tamen talis cognitionis non sint causa. Sed forsitan id tantum volunt docto^r Angelicus, quod B. Bonaventura & Gregorius pro contraria opinione initio citati dicere voluerunt: neque res futuras non esse causam scientia Dei quoad modum (ut ipsi dicunt) essendi: hoc est, non esse Physiscam causam, a qua ipsa scientia potest esse, quia est eius substantia, & essentia secundum esse pendeat: quod verissimum est. Addunt vero, res futuras*

Aug. tantum
negat res à
Deo cognoscē
quia sunt
non quia fū-
tura sunt.

34

Eodem modo
Greg loqui-
tur.

Mens S. Thos
et aliorum
scholast. ex-
plicatur.

Greg.

QVÆST. XIV.

370 futuras esse causam præscientiæ Dei, quoad modum denominationis, quod licet expr. Ile non afferat S. Thom. nulla ratione negaret. Etenim præscientia Dei supra nudam ipsius efficiam non est aliquis actus elicitus, sed efficiam ipsa, addito ictu respectu rationis, qui necessario prout n. ex rebus futuris, vt futura sunt, & cetera præscientia, que alias est ip'a substantia Dei, & per respectum etiam rationis ad res, vt possibilis, dicitur scientiam, quam Scholastici appellant implicis intelligentiæ: nam futu. orum, scientiam vñonis, aut præscientiam vocant. R. cœ. igitur affert, ideo D. unum præcūtum futura, & eius substantiam, aut scientiam habere respectum illum, quo præscientia n. cupatur, quia res sunt futura, ex quo nihil reale Deo aduenit ut disrupt. 78. ratius demonstrabitur. Ideo Greg. loco allegato & Mar. fil. in q. + o. ad s. rationem, plane docent, præscientiam Dei ordinum quidem esse posterorem rebus futuris, vt sequenti capitulo dicimus: hoc sane non negaret. Sanctus Doctor ac proinde in hunc sententiam concedeat, illam propositionem, Ideo præsumitur futura, quia futura sunt.

Grezor.
Marfil.

Apertus
Hugonis te-
stimonium
pro acta
sententia.

Magister.

Ratio oppo-
se sententia
solutio.

46

47

Dicitur hanc non obscurè indicavit Hugo de S. Victore lib. i de Sacramenta parte 1. b. vbi ait: Si futura non essent, in Deo præscientia non esset: sed ex hoc nihil minus in Deo futuris, quia ipsa quia præscientia est futura fuisse: qualiter dicit, eadem sententia Dei manaret, que est eternum possibilium scientia, sed cum non habet esse tempore futura, præscientia non diceretur: solumque Deo denominatio, & respectus rationis decellet: est igitur futurum causa denominationis, vt dixerunt Alber, Bonav. & Gregor. Quonobrem Magister in ea 8. d. noluit futura appetire simpliciter causam præscientiæ Dei, sed ipsum ex eis et causam suam quia non, vt hunc modum causarum non per Physicum aliquem influuum realēm, sed per modum obiecti, & fundamenti relationis afficeret: & cum dixit et causam sine qua non, plane denotauit, non esse aliquid comitans, sed præcedens præscientiam Dei, vt præscientia sit: quare & causas illa prædicta in eius tenetia concedenda est.

Deinde perpicu: patet, quam parum prober opposita ratio: cum enim dicimus rem futuram esse causam præognitionis Dei, non significamus esse Physicam causam alii us. existens nisi in Deo realiter, que in ipsius Deum respectu operetur, vel quidpiam influat, sed solum dicimus esse causam respectus, & denominationis, ob quam scientia Dei præcītia nuncupatur. Quare nec erga tum ponitur vera causa in creatu. immo nec temporale diciunt causas alicuius æterni, nam licet præscientia Dei dicatur æterni, quia fundamentum sufficiens est, vt ab æterno scientia Dei dicatur præscientia, & res præcognita tempore incipiat existere & edem finiat: ita tamen ab æterno futura est, sicut ipsa præscientia: cum vero res dicatur causa præscientiae secundum denominationem, & respectum rationis, quia fundamentum illius est, intelligitur esse causam quæbus futura, non quatenus præfens: ergo non assignatur temporale causa principialis alicuius æterni, neque aliquid creatum alicuius increari. Porro autem rem ab æterno futuram esse, neque in tempore incipiat esse futuram, manifestum est, & sapientius in hac disp. 66. non tamimus.

ARTIC. XIII.

CAP. VII.

Corollaria rotua Disputationis.

Dissimilatio
nem invi-
tra effi-
cientia ga-
rante in
causam in
q. o. in solutio-
nibus argumen-
torum ad quam rati-
onem: scilicet in nostra utra else potest, beum
præcītate futura, quæ ex nostra voluntate futura
futurum autem probatur. Nam enim præcītate dei
supponit rem else futuram, & quæ dei res hoc
etiam futura sit in nostra potestate: effectur præ-
scientiam etiam dicitur, quatenus præscientia est, in
nostra etiam potestate else, hoc est, quod Deus
præcītate ab eo else futurum, vt non futuram,
nobis liberum est. Hoc tamen non est ita intelligendū, vt dicamus, nos possemus mutare præcītationem, quam semel ab æterno in D. o. e. se compōnūs, vt proprie et nostram libertatem Deus ex uno
in aliud inducat: id enim fieri nequit, evanescit lo-
quiamur de ista mutatione respectus, & relationis
rationis ob quam diximus letem Dei præ-
scientiam appellari, non quia ex hac loca variatione
sequestur, in D. o. else i. tri. tecum aliquam mu-
tationem, solum enim esset mutatio respectus rati-
onis: quæ ex genere suo non repugnat, vt
in alijs consistat, sed id non possumus præcī-
tationem Dei, quam de te aliqua futura seculorum
mutata, quia ex eo ipso, quod dicitur, Deum
aliquid sine, etiam affirmamus ipsius futu-
rum: vt enim cap. 4. ex A. telmo mortuimus, cum
affirmamus, Deum præcītare rem aliquam, eo modo
loquendis ab quo vel alio additamente dicimus
quoque rem illam fore: ergo cum nec illam nec
futuram esse futuram, nec copotum in no-
stra sit potest, vt eod m. e. etiam probauimus:
sit, vt neq; nostra libertate possumus si, id, quod
a D. o. præcītatur, non si præcognitum esse enim
etiam nobis liberum facere futurum non sit,
quando est futurum. Quare cum dicimus, non no-
stra esse potest, vt Deus ab æterno aliquod præ-
cītatur, confidere e debemus efficiat. Dicitur, antea
quam relatione ad futuram habere dicatur rationem
præscientiæ: ac proinde ante quam lippianus,
aliquid esse futurum: sic autem quemadmodum
in nostra dictu. est potest, omne id, quod à
nostro libero arbitrio futurum est, eo quod etiam
si ab æterno futurum sit, a nobis non ab alio libere
futurum est: eodem modo int. ligemus in nostra
futuram esse potestate, vt Deus qui ante quam res sit
futura, eam non præcīt, illam ab æterno præ-
cītatur. Quia si nos ex nostra libertate ill. m. non ele-
mus facturi, nec ab æterno esse futura, nec Deus
etiam res respectus illæ rationes, ex quo præcītatione
variani, quia virtus infinita diuini intellectus non
expectat quantum in tempore, sed eum ab æterno
præcīt. Cum enim res quæ in tempore futura
est, ab æterno futura sit, & una pars tantum con-
tradictionis, distincte ex voluntate nostra futura
sit, licet opposita etiam possit esse, quo sufficiens
saluator liberas, vt d. p. 66. c. 2. prædictum est, ea-
que ab æterno ad diuini intellectus referatur
et obiectum intelligibile, eosequitur eam patrem

ab æterno præsciri: cumque diuinus intellectus falli non possit, sed eam partem semper intelligat futuram, que futura est, sit etiam, ut arbitrium in tempore nihil factum sit, quod Deus ab æterno non nouerit: & ita quamvis in nostra sit potestate. Deum præscire rem aliquam, sicut ipsam quoque futurum esse, liberum ramen nobis non est, præscientiam Dei, quam de una parte contradictionis esse supponimus, in aliam mutare.

Doctrinam hanc retigit Gabr. in t.d.; 8.q.i.art.3. dabo. i. & tradit Boeth. lib.5. de consolatione pro/a 6. aut enim nos non posse Dei scientiam mutare, Quia quo effemis conuersi propositionem, etiam ab æterno nouit, subiungit rationem, Omne namque futurum diuinus precurrit intellectus. Clarius Hugo de S. Violare lib.1. de Saram p. 1.6.18. id ipsum expellit his verbis, Quod si res quo futura dicuntur, non esset futura, non fuisse futura à Deo, sed non futura: Et ita nūquam de uno in aliud mutatur Deus. Et cap. 17. docet non prius rem fuisse præscitam, quam futuram, sed ab æterno præscitam, & ab æterno futuram: loquitur vero de priori secundum durationem, nam ordine naturae prius est, rem est futuram, ut supra probauimus. Denique cap. 21. ait: Posibile est non fieri, quod futurum est quod si non fuerit, nūquam futurum fuisse, nec præsumum. Ex quibus omnibus manifestum etiam est, quan fallo recentiores aliqui erroris insimulunt Nominales, quod afferent in nostra positione libertate, dicit scientiam mutare, ut quod supponitur iam ab æterno præscire, deinde non præsciat: id enim neque dixerunt, nec somniarunt: in eo ex eorum doctrina, ut à nobis explicata est, oppositum perspicue colligitur.

Secundo est obseruanda differentia quædam in-
ter corpoream visionem, & præcītēam Deīnam
quām exemplō corporeā visionē, quā nullo
modo libertate in tollit rei visiō, optime probent
Beda, & Boeth. supra allegati cap. 4. nihil nostrā li-
beratī asserit ex diuinā præcītē, quia tamē
vīlū corporeū solū viderem præsentem, nec
vīlū modo futuram præuenit; posito, quod rem
aliquam factam à libēto arbitrio videret præsentem
potest ab ipso libēto arbitrio impediti, ne eam
viterius videat, ac proinde vīlū potest mutari;
prout homo, qui obiectū libēto proponit, vo-
luerit, tamē facere nequeat, ut vīlū ipsam rem
præsentem non intueatur, quia omne, quod est
quando est, non potest non esse, ut supra explic-
atum, nec iam amplius in nostra est potestate, vt
id quod si, pro præsentī non sit. At quia diuinā
præcītē præuenit rem ipsam futuram, & non
solum futurū in præsentē, sed etiam in rem ipsam
ab æterno futuram, & cum supponimus quid-
quām à Deo præsciri, supponimus quoque ab
æterno futuram, nec in nostra futuram est potestate,
id quod futurum esse supponitur, non esse fu-
turum; ideo nullo modo nobis liberum est, sci-
entiam Dei, quam semel supponimus esse, impe-
dit aut mutare. Nam si quidquām futurum non
est, aut mutandum in tempore est; ab æterno
futurum non est, aut ab æterno mutandum est,
præcītē igitur Dei, que æterna est & sequitur
res etiam futuras, ut futura ab æterno esse dicun-
tur, non potest in tempore ab uno in aliud mutari;
si quidē ordinē quodam rationis aut quā na-
tūra īam à nobis explicato, ex parte rei futurum
eventum, & sicut futurus est, ipsum consequitur.
Vnde etiam liquet manifeste nihil adimil libertatis

arbitrio ex Dei præscientia, quæ omne tempus
p̄currit, cum scientia, ordine quodam re ipsa fu-
tura posterior sit.

Tertio ex dictis inferrit solutio rationis, qua 52
probaret nullam propositionem singularem de
futuro contingentē esse veram, sed veram aut fal-
lam: ubi sic arguit, si aliqua esset vera, ab æterno
esset vera. Concedimus ergo eam ab æterno debe-
re esse veram, & necessariam, non necessitate præ-
cedenti, sed consequenti, quia omne futurum ne-
cessario est futurum, sicut præsens necessario est
præsens, ut enim aliquid semper sit verum, satis est
hoc modo necessitate esse necessarium, sicut etiam
propositio de præterito semper est vera, & nec-
ssaria, non necessitate præcedenti ex causa, sed se-
quenti rei positionem, tamēsi discrimen quod-
dam sit inter futuram, & præteritam rem, ut supra
cap. 4. expositum est.

Quarto colligitur ex his præsenti, quæ su- Non tantum
pra cap. 4. notauimus non solum arbitrium libe- operatio fu-
rum esse respectu futuri, ut facere possit aliquid, turā sed pre-
& non facere, verum etiam actionem præsen- tem, qui aliquis peccat, vere liberam esse, ita vera dicenda
vt quando homo peccat, vere, & proprie di- catur libere peccare, quamquam enim non so-
lum actio præsens, quatenus præsens iam est,
non potest esse non præsens, quia esse & non
esse simul non potest, sed etiam posita iam semel
operatione præsenti non manet libertas, ut sim-
plificetur illa non sit, in quo diximus æquam esse ra-
tionem præsenti & præteriti, quod utrobius
iam potentia est in actu reduta, & operatio
non posset omnino reuocari, sed tantum pro fu-
turo impediti, nihilominus in operatione præsenti,
& præterita vera libertas saluat, non quod libe-
rum arbitrium prius tempore indifferens fuerit
ad operationem præteritam, & similiter ad opera-
tionem præsenti: sed quia prius natura, quam
operaretur actionem præteritam, aut præsenti,
ita ex se liberum erat, ut posset operari, & non
operari, ratione cuius libertatis vere dicimus. Pe-
trus libere fecit hoc, aut illud, & libere nunc facit,
non quia semel posita operatione maneat libe-
tas, qua posset operationem omnino impedire
(hæc enim solum respectu futuri manet, ut cap. 4.
ex Anselmo notauimus) sed quia prius natura, Anselmo
quam esset operatio præterita aut præsens, pot-
est omnino non operari.

Quare cum de operatione præsenti sit sermo, Nullus est
non licet negare hanc propositionem; Num horū qui opere-
libere peccat, sicut neque illam, Homilibre peccauit, docueris.
Nec hacenus ex auctoribus legi aliquem, qui
oppositum doceret, solum inueni Almainum qui
c. i. Moral. acriter innotabit in Okam, quod
dixerit voluntatem pro instanti præsenti non ope-
rari libere: & ex recentioribus nonnulli putant
in ea sententia Nominales aliquos fuisse. Cate-
rūm, ut dixi nullus est, qui neget, operationem
præsenti libere elicere a voluntate, sicut etiam
præteritam libere quoque elicitem fuisse: solum
doceat Okam in t.d. 38. q. i. ad præsens ut præsens est Okam
liberatē non esse, ut non sit, sicut neque ad præ-
teritum: id quod etiam Almainus concedit quia
quod est, quando est, necesse est esse, ac proinde li-
berum esse non potest, ut præsens simul præsens
non sit in hoc enim libertas non consistit. Quod
vero actio præsens libera sit relata ad potestim, &c.

55

Gregor.

Gabr.

Maior.

Hugo. Victor.

Magist.

Helot.

Quorundam

sententia ex-

plicatur.

^{8. 15. cont.}
8. 39. q. 1.
^{13. quoniam}
^{8. tertii. q. 2.}
m. 5.

tunc dicitur ad scibile Sed ea, quæ important relationem ad creaturam dicuntur de Deo ex tempore, & variantur secundum variationem creaturarum. Ergo scientia Dei est variabilis secundum variationem creaturarum.

2. Præterea. Quicquid potest Deus facere, potest scire: sed Deus potest plura facere quam faciat. Ergo potest plura scire quam sciat. Et sic scientia sua potest variari secundum augmentum & diminutionem.

3. Præterea. Deus sciuit Christum nasciturum. Nunc autem nescit Christum nasciturum, quia Christus nasciturus non est. Ergo non quicquid Deus sciuit, scit. Et ita scientia Dei videtur esse variabilis.

Sed contra est, quod dicitur Iacobi 1. quod apud Deum non est transmutatione, neque vicissitudinis obumbratio.

<sup>Ant. huius
quæst.</sup> Respondeo dicendum, quod cum scientia Dei sit eius substantia, ut ex dictis patet: sicut substantia eius est omnino immutabilis, ut supra ostensum est ita oportet scientiam eius omnino invariabilem esse.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus & creator & huiusmodi important relations ad creaturas secundum quod in se ipsis sunt. Sed scientia Dei importat relationem ad creaturas secundum quod sunt in Deo: quia secundum hoc est unumquodque intellectum in actu, quod est in intelligentie. Res autem creatæ sunt in deo invariabiliter, in se ipsis autem variabiliter. Vel aliter dicendum est, quod Dominus & creator, & huiusmodi important relations, quæ consequuntur actus intelliguntur terminari ad ipsas creaturas secundum quod in se ipsis sunt: & ideo huiusmodi relations, varie de deo dicuntur secundum variationem creaturarum. Sed scientia & amor & huiusmodi important relations, quæ consequuntur actus, qui intelliguntur in Deo esse. Eridi invariabiliter prædicantur deo.

Ad secundum dicendum, quod deus scit etiam ea quæ potest facere, & non facit. Vnde ex hoc quod potest plura facere quam facit, non sequitur quod potest plura scire quam sciat, nisi hoc referatur ad scientiam visionis, secundum quam dicitur scire ea, quæ sunt in actu secundum aliquod tempus. Ex hoc tamen quod scit quod aliqua possunt esse quæ non sunt, velletiam non esse, quæ sunt non sequitur quod scientia sua sit variabilis: sed quod cognoscat rerum variabilitatem. Si tamen aliiquid est quod prius Deus nesciuerit & postea sciret, esset eius scientia va-

Vasquez ins. part. Tomus I.

riabilis: sed hoc esse non potest: quia quicquid est, vel potest esse secundum aliquod tempus, Deus in æterno suo scit. Et ideo ex hoc quod ponitur aliiquid esse secundum quodcumque tempus, oportet posse, quod ab æterno sit scitum à Deo. Et ideo non debet concedi, quod Deus possit plura scire quam sciat, quia haec propositio implicat quod ante nesciuerit, & postea sciat.

Ad tertium dicendum, quod antiqui Nominales dixerunt idem esse enunciabile Christum nasci, & esse nasciturum & esse natum, quia eadem res significatur per hæc tria, scilicet nativitas Christi: & secundum hoc sequitur, quod Deus quicquid sciuit sciat: quia modo scit Christum natum, quod significat idem ei, quod est Christum esse nasciturum. Sed hæc opinio falsa est. Tum quia diuersitas partium orationis diuersitatem enunciabilium causat. Tum etiam quia sequeretur quod propositio, quæ semel est vera, esset semper vera, quod est contra Philosopham, qui dicit, quod hæc oratio, Socratis, sedet, vera est eo sedente: eadem falsa est eo surgente. Et ideo concedendum est quod hæc non est vera, quicquid Deus sciuit scit, si ad enunciabilia referatur: sed ex hoc non sequitur quod scientia Dei sit variabilis. Sicut enim absque variatione diuinæ scientiæ est, quod sciat unam, & eandem rem quandoque esse, & quandoque non esse, ita absque variatione diuinæ scientiæ, est quod scit aliquod enunciabile quandoque esse verum, & quandoque esse falso.

Esset autem ex hoc scientia dei variabilis, si enunciabilia cognosceret per modum enunciabilium componendo & dividendo, sicut accidit in intellectu nostro. Vnde cognitio nostra variatur vel secundum veritatem, & falsitatem: puta, si mutata re eandem opinionem de re illa retineamus. Vel secundum diuersas opiniones, ut si primo opinemur eum non sedere: quorum neutrum potest esse in Deo.

Observationes circa doctrinam Articuli.

Conclusio articuli est: Scientia Dei variari non potest. Sed circa titulum & doctrinam art. in primis obseruandum est, quæfitionem solum esse de scientia simplicis intelligentie, id n. ex toto articuli discursum colligitur. Probat vero S. Tho. conclusionem duplice ratione; altera est in corpore art. altera vero in solutione primi. Prior est huiusmodi: scientia Dei est eius substantia; haec autem est omnino immutabilis: ergo similiter scientia. Posterior ratio: Deus cognoscit res, ut sunt in se ipsis, ipse autem variari non potest: ergo nec cognitio,

<sup>In predicatione
de substantia
doctrinando
ad finem i.e.</sup>

Duplex eis
ratio.

*Affinitas in-
transcens Dio-
nius mutationem
in eligit in-
fessus vari-
ari etiam scien-
tia.*

57

quam habet de rebus. Neutra tamen ita affixav-
detur, ut omnino probet id, quod cōtendit S. Do-
mīnū, primum enim cum dicimus Deum in seipso
cognoscere res, non debemus intelligere eas in
ipso esse formaliter, sed solum obiective: hoc est,
in ipso representari. Deinde licet scientia, quam

Deus habet de rebus, sit sua ipsius substantia; ad-

dit tamen respectum quandam rationis ad res

ipsas, quem necessario connotat, quatenus dicitur

scientia. Itaque licet aliquis diceret scientiam Dei

variari, non necessario assereret, essentiam ipsam

Dei intranscens mutatione sola enim mutatione respe-

citus rationis scientia ipsa mutari diceretur.

Porro autem scientiam Dei connotare respe-
ctum rationis ad creaturas; sine quo non dicere-
runt scientia creaturarum, patet. Nam si nulla es-
t creature possibilis, non sequeretur per locum in-
transcens, Deum non esse, vt late ostēsemus disp.
104. c. 6. majoris nāmque necessitatis est Deum
esse, quam possibiles esse creaturas; ideo ex possi-
bilitate creaturarum essentia dei nullo modo pen-
det eo ramen supposito, Deus nullam haberet
scientiam creaturarum ergo scientia creaturarum
non est idem omnino, quod essentia Dei, sed con-
notat supra essentiam relationem ad creaturas,

qua cum realis esse non possit, vt disp. illa mon-
strabimur, sequitur illam esse rationis: ergo etiam
ex sola variatione illius relationis scientia Dei
mutatur, & diverso modo in Deo representa-
rentur creature, non sequeretur si transaliquam in-
transcens mutationem in divina essentia: & mul-
to minus ex variatione scientiae visionis qua est de
ficiunt, sequitur aliqua transaliquam mutatione: si quidem
eadem essentia immutata manaret, si nihil
Deus ab æterno decreuisset esse, & tamen nulla
esset in Deo futuorum praescientia, nec in essentia
eius futura repræsentarentur: ergo non potest in-
ficiunt ex mutatione aliquid scientiam Dei intrans-
cens aliqua in Deo mutatio.

Nihilominus scientiam, quam Deus de possi-
bilibus habet non posse mutari, alio modo eu-
denter monstrari potest: nam si aliqua ratio pos-
set variari, esset mutatione illius respectus rationis
ipsa enim essentia Dei in eum mutari nequit: sed ille
respectus variari non potest: quoniam fundamen-
tum illius, quo potius statim confugere dicitur,
est ipsam essentiam Dei, & creature possibles, hoc
autem fundamentum deficit nequit: ergo nec res-
pectus, ille mutari: qua, & sic ut non possint crea-
turæ non esse possibilis, non possint à Deo non
esse cognitæ. Ex quo etiam colligitur, magis ne-
cessario Deum esse Deum, & ea, qua intra ipsum
sunt ei connenire, quam ab eo tunc creaturas pos-
sibles: scientia enim non est sine illo respectu rationis
ad creaturas, nec magis necessaria, quam
illæ creatura autem minus necessaria sunt, etiam
sub esse possibili quam ipse Deus. Ex quo quidem
principio perspicue etiam deducimus disp. 144.
verbi processionem: que transaliquam Deo conuen-
ti, nullo modo rati quam ex principio pendere ex
creaturis sub esse possibili, nec verbi productio-
nem per se primo tunc scientiam creaturatum, sed
consequenter, & secundarie ad eas terminari.

Præterea, licet S. Thom. non reddat rationem
quare futuorum praescientia, que dicitur scien-
tia visionis in Deo mutari non possit, optima ta-
men colligitur ex ijs, que superius dicta sunt,
non quia in praescientia dei mutatur, sequeretur

aliqua intranscens in Deo mutatio; nam hæc varia-
tio praescientie intelligi potest ex sola mutatione
respectus rationis, ut enim diximus disp. 68. c. 6. &
probabitur disp. 80 actus praescientie dei non est
operatio aliqua elicita ab ipsa divina essentia, sed
est ipsa substantia dei, addito solum respectu rationis
ad creaturas futuras, quo deficiente, iam
non est praescientia, ergo sicut si ab æterno nulla
esset futura creatura, nulla esset in Deo praescientia;
dei tamen substantia & essentia eodem modo es-
set, arque nunc est, sic etiam, si aliud non obstatet,
poterit in tempore mutari respectus rationis, ac
intranscens mutatione facta.

Ratio igitur, ob quam praescientia variari non
potest, vel sola variatione respectus rationis, ea
est, quia si potest mutari respectus, deberet muta-
tio fieri in tempore, ac proinde deberet in tempore
incipere respectus ad re futuras, qui ab æterno
non esset, vel contra, qui fuit ab æterno, in tem-
pore cessare debet, atqui hoc nulla ratione fieri
potest, ergo nec praescientia dei in tempore mu-
tari: sed si stabat æterno, sine variatione permane-
re debet, id vero fieri non posse probatur. Quo-
niam, ut dictum est disp. 66. omnis propotio de
futuro, aut est determinata vera, aut determinata
falsa, & ideo omnis res, que vere futura, quo
tempore est, ab æterno futura est & qua non est
futura, ab æterno futura non est, quare fieri nequit,
vt aliquid in tempore incipiat esse futurum, aut
nō esse futurum: omne autem quod vere futurum
est, eo ipso referuntur ad intellectum dei, ut intelligi-
bile, & quod non est futurum, ut non intelligibile,
ergo ab æterno futurum & non futurum ad in-
tellectum dei hoc modo referuntur, cum intellectus
Dei infinita virtus sit, amplectens omne
intelligibile, & ferri nequit, at in id quod intelligi-
bile non est, sit, ut sufficiat sit fundatum in
intellectu dei, & in re futura, ut ab æterno cognos-
cat, & in re non futura, ut non cognoscatur, quod
sit alter in tempore fieri, etiam ab æterno aliquod di-
stinctum intellectum latissim, ut falsum ab eo cogni-
tum fuisse. Idcirco si intellectus dei aliquod di-
tetur in intelligere, non potest non ab æterno illud in-
telligere, quare intellectum eius immutabilem
esse necesse est. Itaque quāvis variari possit aliquid
respectus rationis in Deo, ut relatio creatoris: &
Dominii: & relationis, quam praescientia connotat,
poruslibet ab æterno non convenire, si nihil ab
æterno fuisse futurum, ut d. 68. c. 6. notauimus, ni-
hilominus, si semel supponimus aliquod esse fu-
turum, non potest relatio illa scientia visionis inci-
pere in tempore aut variari, quia fundamentum
illius, quod est res futura, & in finitis intellectus
dei æterni sunt. At respectus creatoris, & Domini
fundantur in actione, quæ transit, & in tempore
incipit, & ideo nec est æterna, nec immutabilis.

Nihilominus haec solum ratione variari potest
relatio illa scientia visionis per ordinem ad enun-
ciationes diversas, ut docet S. Thom. in solut. 3.
quia praescientia tantum dicitur, quādum res fu-
tura est: et tamen præsente, ut præterita, non di-
citur praescientia, sed scientia visionis, ergo hæc
scientia, que dicitur visionis, est omnino immu-
tabilis, que supra scientiam simplicis intelligentie
solum addit respectus rationis ad rem cum exi-
stentia, sive illa futura sit, sive præsens, sive præ-
dicta. Et cum Deus rem intelligat pro qualibet dif-
ferentia

*Scientia vi-
sionis est in
varia-
bilis.
S. Thom.*

Ferentia temporis, sicuti est, in ratione scientie non dicitur mutari: nam scientia tunc mutari dicitur, aut quod non fit, quod sciebat, aut quando fitur oppositum. Deus autem licet non semper praetereat dicatur, semper tamen dicitur tunc re hanc, aut illam hoc tempore futuram, illo vero tempore praesentem, atque alio praeteritam: & ita per perpetuo eadem scientia in Deo perfervat: quia semper est idem fundamentum in objecto, & virtus intellectus differt fine à speculatio nis, sicut dicitur in 3. de anima. In intellectu multa alia, quæ nonat. Caret circa solit. 3. quæ enim habetens dicitur, ad huius diff. ultatis explicationem sufficiunt.

*Quæ conn
tus, tripe
bus, rati
onis, qua
ritus, Dic
tum, ab
aliter.*

Postremo obseruandum est, cum dicimus scientiam visionis æternam, & omnipotentiam, alia que huiusmodi attributa connotare respectum rationis ab eterno, non essentia intelligendum, ut ab eterno per intellectum nostrum acta conueniat talis respectus, neque per diuinum, quia ut dicimus infra disp. 11.8. intellectus diuinus non format has relationes, & respectus rationis. Sed ideo dicimus haec attributa à nobis significari cum respectu rationis eterno, quia intellectus nostri inuenient eternum in re ipsa fundamentum, vnde iarela concipiatur, & nomine hac attributa an vero in Deo sit relatio ex tempore ad creaturas diximus q. 13. art. 7. sed virum sic relatio aliqua realis eterna ad easdem creaturas, an non dicamus disp. 1. 64. c. vlcimo.

ARTICVLVS XVI.

Vtrum Deus de rebus habeat scientiam practicam.

*95
In p. 34.
en 30. 5
11. 3. 5.
primum o
1. febr. in
p. 6. 9. u
g. 1. 1. 3
111. 11. 3
huius quæf.*

AD decimum sextum sic proceditur. Videtur quod Deus de rebus non habeat scientiam speculativam. Scientia enim Dei est causa rerum, vel supra ostensum est. Sed scientia speculativa non est causa rerum scitarum. Ergo scientia Dei non est speculativa.

2. Præterea. Scientia speculativa est per abstractionem à rebus: quod diuinæ scientie non competit. Ergo scientia Dei non est speculativa.

Sed contra omnem quod est nobilior Deo est attribuendum, sed scientia speculativa est nobilior quam practica, ut patet per Philosopum in principio Metaphysic. Ergo Deus habet de rebus scientiam speculativam.

Respondeo dicendum, quod aliqua scientia est speculativa tantum, aliqua practica tantum, aliqua vero secundum aliquid speculativa, & secundum aliquid practica. Ad cuius evidentiam secundum est, quod aliqua scientia potest dici speculativa tripliciter. Primo ex parte rerum scitarum, quæ non sunt operabiles a scientie sicut est scientia hominis de rebus naturalibus, vel diuinis. Secundo, quantum ad modum sciendi, vtpura, si ædificator consideret domum definendo & dividendo & considerando vniuersalia prædicta ipsius. Hoc siquies-

Vasquez in 1. part. Tomus I.

dem est operabilia modo speculatio nis considerare, & non secundum quod operabilia sunt. Operabile enim est ali quid per applicationem forma ad materiam, non per resolutionem compo siti in principia vniuersalia formalia.

*Lib. 3. de ami
tex. 49. 10. 2.*

Tertio quantum ad finem. Nam intellectus practicus differt fine à speculatio nis, sicut dicitur in 3. de anima. In intellectu multa enim ordinatur ad finem operationis: finis autem intellectus speculativi est consideratio veritatis. Unde, si quis ædificator consideret qualiter posset fieri aliqua domus, non ordinans ad finem operationis, sed ad cognoscendum tantum, erit quantum ad finem speculativa consideratio, tamen de re operabili. Scientia igitur, quæ est speculativa ratione ipsius rei scitur, est speculativa tantum. Quæ vero speculativa est secundum modum vel finem, est secundum quid speculativa, & secundum quid practica. Cum vero ordinatur ad finem operationis, est simpliciter practica. Secundum hoc ergo dicendum est, quod Deus de seipso habet scientiam speculativam tantum, ipse enim operabilis non est. De omnibus vero alijs habet scientiam & speculativam & practicam. Speculativam quidem quantum ad modum. Quicquid enim in rebus nos speculator cognoscimus definendo & dividendo, hoc totum Deus multo perfectius nouit. Sed de his, quæ potest quidem facere, sed secundum nullum tempus facit, non habet practicam scientiam, secundum quod practica scientia dicitur à fine. Sic autem haber practicam scientiam de his quæ secundum aliquod tempus facit. Mala vero licet ab eo non sint operabilia, tamen sub cognitione practica ipsius cadunt, sicut & bona, in quantum permititur vel impedit vel ordinat ea, sicut & ægritudines cadunt sub practica scientia medici, inquantum per artem suam curat eas.

Ad primum ergo dicendum, quod scientia Dei est causa, non quidem sui ipsius, sed aliorum. Quorundam quidem actu, scilicet eorum, quæ secundum aliquod tempus fiunt. Quorundam vero virtute, scilicet eorum, quæ potest facere & tamen nunquam fiunt.

Ad secundum dicendum, quod scientiam esse acceptam à rebus scitis, non per se conuenit scientia speculativa, sed per accidens, inquantum est humana. Ad id vero, quod in contrarium obiecitur dicendum quod de operabilibus perfecta, scientia non habetur, nisi scientur inquantum

376
rum operabilia sunt. Et ideo cum scientia Dei sit omnibus modis perfecta, oportet quod sciat ea quae sunt à se operabilia in quantum huiusmodi & non solum secundum quod sunt speculabilia. Sed tamen non receditur a nobilitate speculatiuum scientiarum, quia omnia alia à se videntur in seipso: seipsum autem speculatiuum cognoscit, & sic in speculatiuum sui ipsius scientia habet cognitionem & speculatiuum, & practicam omnium aliorum.

Sunt articuli est, *Dei de seipso habet scientiam speculatiuum, non practicam: de alijs autem rebus practicam, & speculatiuum: de possibilibus quidem, que nunquam erunt, speculatiuum: de ijs vero, que aliquando erunt, practicam.*

DISP V TATIO LXIX.

Circa doctrinam Articuli.

*Quid senserit Scotus, cap. 1.
Vera sententia, cap. 2.*

CAP V T L

Quid senserit Scotus.

Facilis esset iuxta definitionem Philosophiota doctrinam huius art. nisi Scotus eam nobis diffisi item reddidisset. Ideo prius referam eius sententiam, deinde ex ijs, in hac traditi supra disp. 8. paucis explicabo, quid in re dicendum sit. Primum igitur *Scotus in q. 4. prologi §. Si obiciatur contra hoc, ad 4. argumentum putat probabilitatem posse defendi, scientiam, quam Deus de se habet, esse practicam, non quod sit de opere aliquo faciendo, sed quia praeedit affectum, ipsumque mouet: sicut eadem ratione aliqui idem opinantur de visione clara qua Deus à Beatis videretur: sed tandem in ea q. §. Si obiciatur, versiculo *Licit hec*, puram probabilitatem esse, scientiam, quam Deus de se habet, non esse practicam: ratiocini moueat affectum quia ex eius sententia, ut esset practica, deberet esse regula voluntatis diuinæ scientiae autem, quam Deus habet, non potest esse regula voluntatis Dei, quia voluntas Dei ex se regula est suarum operationum, ergo non habet rationem scientiae practicae.*

D'inde docet Scot. in ea q. §. *Tertius articulus, nullam scientiam, quam Deus habet de alijs rebus practicam esse: idque probat eadem ratione, quia scilicet intellectus non est regula diuina voluntatis in productione aliarum rerum, sed ipsa sibi regula est.* Id ipsum docuit in t. d. 38. q. 1. alia tamen ratione: quia videlicet ad rationem practice notitia permet dictare voluntati, aut proponere aliquid faciendum: nulla autem cognitio Deo proponit hoc modo quidquam faciendum; ergo nulla cognitio in Deo practica est. Porro nulla cognitione hoc modo proponi Deo faciendum, probat Scot. Sin. aliqua cognitio ita dicatur, præcederet sane naturaliter omnem actum voluntatis: ac proinde non posset voluntas non velle id quod intellectus ita proponeret: ergo necessario Deus voluntas facere que fecit, quod est absurdum. Quod vero, si cognitio naturaliter præcederet, non posset voluntas illam non sequi, non probat Scotus, posset autem hoc modo suaderi. Nam si intellectus Dei, qui decipinon potest, ultima resolutione taliter quam bonum proponeret, Petrum iustificare:

CAP. I. & II.

quianam ratione posset voluntas intellectui repugnare? Addo quod iudicium illud naturaliter praecedens omnem actum voluntatis non potest in Deum conuenire: non n. viderur maior ratio, ob quam Deo proponatur, ut bonum, Petrum iustificare, quam non iustificare, aut potius Petrum, quam Ioan. Constat autem Deum voluisse potius unum, quam aliud: ergo non ex iudicio proponentes, sed ex sua solum voluntate sic esse decrevit.

CAP V T H.

Vera sententia.

Tamen dissensio sit vocum, non rerum, cum agitur de practico, aut speculativo: verum, vt notau Iupra disp. 8. nomina haec, *practicam & speculatiuum, sicut & cetera omnia, quibus Theologi & Phil. vtruntur, non sunt nobis vtrum punda prout liber, sed iuxta communem apud ipsos significationem.* Quodsi, ut dixi eo loco, practica cognitio eo dicitur, non quod moueat effectum, aut sit regula operationis eius, hoc enim accidentarium ipsi visetur: sed ex eo, quod sit de opere aliquo faciendo, & tanquam principium illius: consequtur manifeste primum scientiam, quam Deus de se habet non esse practicam: quia non est de opere faciendo: efficitur præterea, scientiam quam Deus habet de alijs rebus, esse practicam, & speculatiuum: illa enim speculatiuum est, quam habet de rebus possibilibus, quatenus consideratur a nobis per modum solius speculationis. Nam quanquam sit de opere aliquo, tamen hac ratione non est de illo ut faciendum est, nec tanquam principium diligens cum ipso comparatur: illa vero, quae ill de ipsi rebus prout fieri possunt, vel aliquando futura sunt, per modum principij dirigentis practica est. Porro scientia futuri orum bifariam potest considerari, primum quatenus referatur ad res secundum suam essentiam possibilem, antequam sint futurae, per modum cuiusdam dictaminis & propositionis, qua dicit intellectus, hoc, & illo modo rem illam esse faciendum, & hoc modo practica est. Deinde prout respicit ipsas res iam futuras, & dicitur scientia visionis, atque haec omnino speculativa est: supponit enim iam res ipsas futuras, nec ullo modo est principium earum: quoicunque disp. 68. c. 6. diximus, hanc scientiam visionis esse non posse simul practicam, & speculatiuum, sed speculatiuum tantum: hoc autem modo sumendum esse practicum eo loco superioris citato ex profundo probavimus: ideo haec nunc dixisse sufficiat.

Sed rationes Scoti diluere necesse est. Primum quod spectat ad scientiam, quam Deus de se habet dicimus non esse practicam, etiam si moueat affectum, non quia ratio in Deo proponens obiectum non sit regula bene operandi: nam neque in nobis ratio ipsa est regula proxima, vt ostendemus 1. 2. quæst. 19. a. 3. sed ipsam natura rationalis vt rationalis est: ratio vero proponens est solum regulam posteriori, ut ibi dicitur: & tamē in nobis nullus negat est: plures notitias practicas: sed ideo scientia, quam Deus de se habet, practica non est quia non est de opere faciendo, id quod ad rationem practicæ notitiae requiri supra disp. 8. non animus. Quod autem moueat affectum parum refert: nam specularista etiam, cum rem bonam considerat, quæ non est opus aliquid faciendum, ad amorem illius mouere potest: practica enim, ut eo loco probavimus solum est de opere aliquo faciendo.

Ad

Prior pars
sententia
Scot.

Posterior
pars eius
sententia.

Fundamen-
tum Scoti.

Scientia Dñ
de se ipso
rebus pos-
sibilibus spe-
culativa q.

Prior pars
sententia
Scot. curia
sur.